ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і Мастацтва

Год выдання 38-ы
№ 18 (2287)
4 сакавіка 1969 г. АЎТОРАК
Цана 4 кап.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

СПАБОРНІЧАЮЦЬ УНІВЕРСІТЭТЫ КУЛЬТУРЫ

Больш як 750 тысяч слухачоў удасканальваюць свае веды ва універсітэтах культуры. Новыя задачы, якія сталі перад гэтымі ўстановамі, вызначаны ў пастанове ЦК КПСС «Аб паляпшэнні работы народных універсітэтаў». Вырашыць асноўныя з іх заклікан Усесаюзны агляд народных універсітэтаў культуры, аб'яўлены Міністэрствам культуры СССР у азнаменаванне 100-годдзя з дня нараджэння У. І. Леніна.

Агляд будзе праходзіць з лютага 1969 года па красавік 1970 года ў народных універсітэтах культуры, якія працуюць пры клубах, дамах культуры, музеях і навучальных установах краіны. Яго пераможцы, а таксама выкладчыкі, лектары, актывісты будуць узнагароджаны граматай Міністэрства культуры СССР і ЦК прафсаюза работнікаў культуры і значком «За выдатную работу».

КАМСАМОЛ УРУЧАЕ ПРЭМІІ

Прамень пражэктара выхоплівае з цемры камсамольскі значок над сцэнай Палаца прафсаюзаў. Чырвоны значок з залатым профілем Ільіча. Такі ж, як і на грудзях юнакоў і дзяўчат, што сабраліся ў зале. Такі ж, як на залатых медалях лаўрэатаў прэміі Ленінскага камсамола Беларусі. 28 лютага гэтыя медалі былі ўручаны тым, каго камсамол рэспублікі назваў лаўрэатамі сваёй прэміі за лепшыя творы літаратуры і мастацтва аб камсамоле і моладзі.

Вось зала горача вітае народнага паэта Беларусі Аркадзя Куляшова. Моладзь добра ведае яго вершы аб неспакойным жыцці, аб нялёгкай і ў той жа час радаснай працы, вершы аб маладых і для маладых. Няма, мусіць, чалавека, які б не ведаў яго паэмы аб камсамольцах 30-х гадоў «Грозная пушча». Сёння паэт у роскіце сваёй творчасці. І абяцанне лаўрэата прэміі Ленінскага камсамола Беларусі Аркадзя Куляшова «не спачываць на лаўрах» прысутныя ў зале прынялі як заруку таго, што ў будучых зборніках вершаў паэта ўвойдзе не адзін яшчэ твор аб слаўнай беларускай моладзі.

Над сцэнай — белы экран. На ім, змяняючы адна адну, з'яўляюцца яркія, напоўненыя сонцам карціны аб цудоўным горадзе, аб простых рабочых хлопцах і дзяўчатах, аб нялёгкай працы шахцёраў і будаўнікоў. А калі запалілася святло, на сцэне стаялі хлопцы ў шахцёрскіх шлемах, нібы яны толькі што сышлі з карціны. Дэлегацыя салігорскіх шахцёраў вітае свайго сябра, свайго лаўрэата — мастака Мая Данцыга. Гэта іх горад, светлы і малады Салігорск, іх праца адлюстравана на карцінах мастака. Моладзь — галоўная тэма ў творчасці М. Данцыга. Сёння яна ўручыла мастаку сваю прэмію. Моладзь верыць, што ён застанецца заўсёды верны сваёй галоўнай тэме.

— Мы заўсёды выконвалі і выконваем камсамольскія даручэнні, — гаворыць кіраўнік Дзяржаўнага народнага хору БССР Г. Цітовіч. Жаночая група гэтага хору стала лаўрэатам Ленінскага камсамола БССР за выдатнае выкананне «камсамольскіх даручэнняў». Бо менавіта па даручэнню Беларускага камсамола павезлі дзяўчаты народную песню сваёй рэспублікі на Сусветны фестываль моладзі і студэнтаў у Сафію. Ужо тады выкананне гэтага даручэння было ацэнена «на выдатна» — залатымі медалямі фестывалю. Хор аб'ездзіў усю краіну, некалькі разоў бываў за рубяжом. І ўсюды, дзе ні гучаць беларускія песні, моладзь запамінае іх, спявае тыя самыя мелодыі, што і яе аднагодкі ў далёкай Беларусі. Песня збліжае моладзь свету. Перадае ж нашу песню сябрам Дзяржаўны народны хор Беларусі. І такая канцэртная дзейнасць, вядома ж, вартая самай высокай камсамольскай узнагароды.

І зноў над сцэнай — белы экран. Знаёмыя кадры з «Анюцінай дарогі». Дзеці пішуць пісьмо... стваральнікам фільма рэжысёру Л. Голубу і сцэнарысту К. Губарэвічу. Няма, мусіць, чалавека, які б з трывогай і спачуваннем не сачыў за лёсам дзяцей у фільмах «Дзяўчынка шукае бацьку» і «Анюціна дарога». Гэтыя фільмы не толькі для дзяцей. Гэта фільмы і для дарослых. «Хай дзеці не ведаюць вайны» — вось іх сэнс. А гэта ўжо заклік да нас, дарослых, заклік да моладзі. І прэмія камсамола, якая ўручана Л. Голубу і К. Губарэвічу,—гэта прэмія за іх святы і гуманны заклік — заклік да міру.

А самы малады лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола Беларусі — народны агіттэатр «Усмешка» Магілёўскага камбіната штучнага валакна. Галоўная яго рыса — задзірыстасць, баявітасць. Сатырычныя праграмы тэатра бачылі ў многіх гарадах рэспублікі, у Маскве, Ленінградзе, на Залатых Пясках у Балгарыі. І ўсюды перш за ўсё падабалася ў гэтых праграмах бескампраміснасць, вастрыня, сапраўдны маладзёжны дух. І за гэта ўручана тэатру прэмія камсамола.

У БАРАНАВІЧАХ, у новым мікраёне рабочых баваўнянага камбіната, адкрылася шостая ў горадзе кнігарня. У ёй вялікі выбар мастацкай, навукова-тэхнічнай, палітычнай, дзіцячай літаратуры. У дзень адкрыцця магазіна гасцямі прадаўцоў і пакупнікоў былі беларускія пісьменнікі Сяргей Грахоўскі (злева) і Іван Грамовіч.

Фота А. ПЕРАХОДА. (БЕЛТА).

ПІСЬМЕННІК І КІНО

Праблема, аб якой ішла гутарка 28 лютага г. г. на сумесным пасяджэнні прэзідыума праўлення Саюза пісьменнікаў і прэзідыума праўлення Саюза кінематаграфістаў Беларусі, вострая і надзённая: пісьменнік і кіно, сцэнарый і фільм, кінадраматург і рэжысёр.

У пасляваенныя гады кінастудыя «Беларусьфільм» выпусціла шэсцьдзесят поўнаметражных мастацкіх фільмаў. У іх стварэнні прынялі ўдзел пісьменнікі А. Адамовіч, В. Быкаў, К. Губарэвіч, А. Куляшоў, К. Крапіва, А. Кучар, У. Караткевіч, М. Лужанін, М. Лынькоў, А. Маўзон, А. Макаёнак, І. Шамякін і іншыя. Некаторыя з іх трывала звязалі сваю творчасць з кіно. Зараз у вытворчасці і ў партфелі студыі — сцэнарыі Ю. Лакербая «Стварыбой», М. Садковіча «Я — Францыск Скарына», А. Адамовіча «Сыны», А. Асіпенкі «Чырвоныя стрэлы», К. Губарэвіча «Паланез Агінскага», І. Новікава і І. Чыгрынава «Руіны страляюць ва ўпор» і інш.

Гэтыя дадзеныя прывёў у сваім выступленні старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па кінематаграфіі Б. Паўлёнак.

— Як відаць,—сказаў ён,— сярод аўтараў, з якімі працуе студыя, многа беларускіх пісьменнікаў. Асабліва паспяхова працуюць нашы пісьменнікі ў дакументальным кіно.

Пяць-шэсць мастацкіх фільмаў выпускае штогод кінастудыя «Беларусьфільм». Столькі яшчэ будзе рабіць і тэлевізійнае аб'яднанне, створанае нядаўна. Адным словам, нямала. Але, думаючы пра выпушчаныя фільмы, пранікаешся пачуццём неспакою: дзе вялікія адкрыцці, «галоўныя», неабходныя сёння буйныя мастацкія абагульненні?

«Іван Макаравіч». «І ніхто іншы». «Дзесятая частка шляху»...

Коратка ахарактарызаваўшы гэтыя і іншыя работы беларускіх кінематаграфістаў, Б. Паўлёнак падкрэсліў, што можна было б гаварыць аб некаторых удачах, але, на жаль, вельмі многа выпускаецца фільмаў шэрых, якія пакідаюць гледачоў абыякавымі, фільмаў, адзначаных пячаткай вучнёўства, а часам і эпігонства.

Удачы і няўдачы, пошукі і знаходкі... Усё гэта перш за ўсё пачынаецца з літаратурнай асновы фільма. Таму што без сцэнарыя, адзначанага веданнем жыцця, сагрэтага гарачым творчым сэрцам, стваральнікам кінастужкі немагчыма пранікнуць у глыбіню з'яў, даследаваць іх мудра і ўсебакова.

Аб гэтым гаварылі на пасяджэнні Б. Паўлёнак, пісьменнікі І. Шамякін, П. Глебка, А. Карпюк, кінарэжысёры І. Вейняровіч, І. Дабралюбаў і іншыя.

Некаторыя літаратары, на жаль, баяцца кінематографа. Так, бясспрэчна, кінематограф мае сваю спецыфіку. Кінематаграфія — гэта самастойная галіна літаратурнай творчасці і ўяўленне некаторых пісьменнікаў, што сцэнарый — проста механічна скарочаны варыянт рамана альбо аповесці, — наіўнае ўяўленне. Сцэнарый патрабуе спецыфічнай драматургіі. Сцэнарыст павінен умець задаць настрой той ці іншай сцэне, знайсці дэталі, якія выяўляюць унутраны стан героя.

Адна з самых вялікіх складанасцей заключаецца ў тым, што ў стварэнні фільма прымае ўдзел не адзін мастак, а некалькі — пісьменнік, рэжысёр, апаратар, кампазітар... Вольна альбо нявольна «дзіця», народжанае пісьменнікам, перадаецца на «выхаванне» рэжысёру. Ці будзе ён бацькам гэтаму дзіцяці ці айчымам, ад гэтага залежыць канчатковы вынік работы.

І ўсё ж такі, гаварылася на пасяджэнні, нягледзячы на мноства складаных акалічнасцей, працаваць у кінематографе літаратару можна і трэба!

— Відаць, — падкрэсліў Б. Паўлёнак, — мы яшчэ дрэнна ведаем адзін аднаго. Рэжысёры, занятыя пошукамі тэм для будучых фільмаў, рэдка звяртаюцца да літаратараў. Літаратары, у сваю чаргу, недаверліва адносяцца да рэжысёраў.

Зараз прымаюцца меры, каб актывізаваць работу пісьменнікаў у кіно. Распрацаваны план экранізацыі лепшых твораў беларускай літаратуры, праведзены семінар сцэнарыстаў мастацкага і дакументальнага кіно, пры студыі «Беларусьфільм» ствараецца сцэнарная майстэрня, аб'яўлены конкурс на лепшы сцэнарый.

— Для таго, каб выпусціць дзесяць фільмаў, трэба мець, прынамсі, трыццаць сцэнарыяў, — заявіў у сваім выступленні І. Шамякін. — Дабіцца гэтага без пісьменнікаў немагчыма. Канечне, мы яшчэ слаба працуем у кіно. Але трэба як мага больш увагі ўдзяляць тым, хто ўсё ж такі прыходзіць на студыю, прыносіць свае прапановы, заяўкі, сцэнарыі. Вось зацікавіліся сцэнарыем І. Новікава і І. Чыгрынава «Руіны страляюць ва ўпор», і аўтары, хоць ніколі не працавалі ў кіно, сталеюць як сцэнарысты ад серыі да серыі.

Але так бывае не заўсёды. А. Карпюк у сваім выступленні расказаў, як некалькі гадоў таму назад яго запрасілі на студыю і прапанавалі напісаць сцэнарый па аповесці «Данута». Сцэнарый быў напісаны. Аўтару зрабілі заўвагі, якія ён пастараўся ўлічыць пры напісанні другога варыянта. Ды на тым усё і скончылася. Прайшло шмат гадоў, а студыя маўчыць. Такія факты, дарэчы кажучы, не адзінкавыя, вядома ж, не садзейнічаюць умацаванню творчага сяброўства паміж пісьменнікамі і кінематаграфістамі.

А такое сяброўства вельмі неабходна. Аб гэтым гаварыў у сваім выступленні І. Вейняровіч.

— Сцэнарыст-сябар, сцэнарыст-адзінадумца... Гэта вельмі важна для рэжысёра. Мне пашанцавала. Яшчэ ў даваенныя гады я працаваў з Кастусём Губарэвічам. Думаецца, не будзе нясціпла, калі я скажу, што сумесная работа прынесла карысць не толькі мне, але і яму. А цяпер я ўжо многа гадоў супрацоўнічаю з паэтам і сцэнарыстам Анатолем Вялюгіным. Такая дружба ўзаемна ўзбагачае, і мне хацелася б пажадаць маім таварышам па мастацтву: шукайце сяброў сярод пісьменнікаў!

І. Вейняровіч гаварыў аб ролі і месцы літаратара ў дакументальным кіно. Нашы кінапубліцысты павінны быць на перадавой лініі жыцця, імгненна адгукацца на падзеі, якія адбываюцца ў сённяшнім свеце. І тут без вострага погляду пісьменніка, без яго здольнасцей аналізаваць і абагульняць — не абысціся.

— Факт, дакумент імкліва ўрываюцца ў літаратуру і кіно, — пачаў сваё выступленне Ул. Юрэвіч. — Я паглядзеў нядаўна дакументальны фільм «Штрыхі да партрэта», і перада мной прадстаў вобраз рэспублікі, вобраз народа. Я яшчэ раз пераканаўся, як многа можа дакументальнае кіно. І пісьменніку ёсць тут што рабіць! Нават такая, здавалася б, невялікая справа, як пісаць тэксты да кінанарысаў, акупляецца стакроць. Бо менавіта часопісы дазваляюць ствараць кіналетапіс нашай рэспублікі. Я ў свой час напісаў шмат тэкстаў і рабіў гэта заўсёды ахвотна, з захапленнем.

На пасяджэнні адзначалася, што ўзровень культуры кінематаграфічнай творчасці за апошні час бясспрэчна ўзрос. Знойдзена шмат новых яркіх сродкаў кінематаграфічнай мовы. Але ёсць і немалыя страты. З аднаго боку пошукі ў галіне формы прывялі да празмернай ускладнёнасці кінамовы, зрабілі яе ў цэлым радзе выпадкаў недаступнай шырокаму гледачу. З другога — засланіла ў некаторых рэжысёраў галоўную мэту творчасці, яе грамадска-палітычную функцыю. Вось і здараецца іншы раз, што кінематаграфічныя прыёмы прадвызначаюць характар усёй работы і галоўным робіцца не думка, а форма.

— Я магу гаварыць толькі аб сваіх першых уражаннях,— сказаў А. Асіпенка,—таму што ў кіно яшчэ навічок, напісаў адзін сцэнарый. Не, не простая гэтая справа — працаваць у кіно! Шлях праходжання сцэнарыя вельмі цяжкі і іншы раз здаецца бясконцым. І невядома, якая ж інстанцыя нанясе табе ўдар. Аднаму падабаецца адно, другому — другое, а рэжысёру — трэцяе. Гэта, натуральна, палохае многіх пісьменнікаў. Значна лягчэй напісаць аповесць і аддаць яе ў часопіс. Рэдактар прачытаў, спадабалася — значыць, надрукуюць.

— Нашы многія беды ад таго, што кінематаграфісты слаба знаёмыя з беларускай літаратурай, — сказаў у сваім выступленні кінадраматург К. Губарэвіч. У сувязі з гэтым ён прапанаваў стварыць інфармацыйны цэнтр, які даваў бы падрабязную інфармацыю аб творах беларускіх пісьменнікаў, якія выйшлі і рыхтуюцца да друку.

Кінарэжысёр І. Дабралюбаў выступіў супраць спробы некаторых прамоўцаў звесці размову да ўзаемных абвінавачванняў. Ён лічыць, што не кожны пісьменнік можа працаваць у кіно і экранізаваць можна далёка не кожны твор. У кожнага віду мастацтва ёсць свае законы, ёсць яны і ў кіно.

Узняць узровень беларускага кіно, ствараць фільмы дастойныя нашага часу, — вось думка, якая праходзіла праз усе выступленні. Дабіцца гэтага можна толькі пры цеснай садружнасці пісьменнікаў і кінематаграфістаў.

Галоўны рэжысёр тэатра Д. Смоліч праводзіць рэпетыцыю.

ОПЕРА АБ РЭВАЛЮЦЫІ

ДЗІЎНАЕ пачуццё бывае ў чалавека, які ўпершыню трапіў на рэпетыцыю опернага спектакля. Ён спачатку губляецца: усё, што адбываецца, яму незразумела і здаецца проста бессэнсоўнай мітуснёй. Але ўжо праз гадзіну ён пачынае разумець: усё, што здавалася яму бессэнсоўным, на самай справе — дакладны і добра адрэгуляваны механізм. Тут усё падначальваецца адзінаму жорсткаму рытму. Без гэтага рытму немагчыма стварыць спектакль, а оперны асабліва, бо над ім працуе не адзін і не некалькі чалавек, а некалькі калектываў — аркестр, балетная трупа, вакалісты, мастакі. І кожны павінен разумець другога з паўслова. Відома, чалавек, які ўпершыню трапіў на рэпетыцыю, адразу не ўвойдзе ў гэты рытм, але ўлавіць яго ён усё-такі можа: па рэпліках рэжысёра, па размове дырыжора з балетмайстрам, па дакладных камандах мастака, па святле. А праз некалькі гадзін старонні назіральнік будзе ўжо захоплены агульным рытмам — рытмам опернай рэпетыцыі.

Ідуць апошнія рэпетыцыі перад прэм'ерай. Хоць прэм'ерай, у поўным сэнсе слова, новы спектакль Беларускага тэатра оперы і балета назваць нельга: опера В. Мурадэлі «Кастрычнік» ужо ставілася тут. Праўда, чатыры гады назад мінчане паспелі паглядзець оперу толькі два разы. Потым тэатр закрыўся на рамонт, і работа над пастаноўкай спынілася. Сёння спектакль аднаўляецца, больш правільна — робіцца амаль нанава. За гэты час змяніўся склад хору і аркестра, пакінулі тэатр многія салісты. Давялося ўводзіць новых выканаўцаў, нанава развучваць партыі, сёе-тое мяняць у пастаноўцы. Зараз гэтая чарнавая работа амаль закончана. Нараджаецца оперны **спектакль** — плён велізарнай творчай работы цэлага калектыву. І як заўсёды апошнія рэпетыцыі самыя нервовыя, самыя напружаныя.

Я прыйшоў у залу за некалькі хвілін да пачатку рэпетыцыі. Аркестранты былі ўжо на месцах, ставіліся дэкарацыі, устанаўлівалася святло. Галоўны рэжысёр Д. Смоліч даваў апошнія ўказанні. І мне адразу ж кінулася ў вочы дакладнасць іх выканання. Відаць, гэтая дакладнасць асабліва важная пры пастаноўцы такой оперы, як «Кастрычнік». Гэта спектакль аб падзеях, блізкіх і дарагіх нам. Тут важная кожная дэталь—інакш можна парушыць гістарычную праўду. І пастаноўшчыкі старанна сочаць за гэтымі дэталямі: вось рэпетыцыя спынена з-за таго, што ў кагосьці з харыстаў у руках няма транспаранта, вось робіцца заўвага па дэкарацыі да сцэны «Разліў».

Але асабліва старанна працуюць пастаноўшчыкі над вобразам У. І. Леніна. Так, я не агаварыўся. Над гэтым вобразам працуе не толькі яго выканаўца—А. Генералаў, працуюць усе стваральнікі спектакля. У сцэне, якую я бачыў на рэпетыцыі, Ленін з'яўляецца толькі адзін раз. І гэтае месца паўтаралі некалькі разоў: усё ў вобразе правадыра павінна быць дакладным і праўдзівым. Тут важна літаральна ўсё.

Я паглядзеў рэпетыцыю ўсяго некалькіх сцэн. Але нават па іх можна было зразумець: опера «Кастрычнік» вельмі цяжкая для пастаноўкі. Тут складаныя партыі, многа масавых сцэн, дзеянне развіваецца вельмі напружана, драматычна, яно пераносіцца то ў графскі палац, то на бераг возера Разліў, то на вуліцы Петраграда. Цяжка, канечне, па рэпетыцыі меркаваць аб тым, ці ўдаўся спектакль, але нейкія яго рысачкі, нейкія знаходкі ўжо відаць. Вось, напрыклад, як перадаюць стваральнікі спектакля напружаную і ўзнёслую атмасферу тых дзён. Апускаецца заслона, на ёй вялікія празрыстыя лічбы «1917», як бы асветленыя зарывам. І на фоне гэтых лічбаў—народ, грозны і рашучы, гатовы ісці на смерць за рэвалюцыю, за свайго правадыра. Тыя далёкія гады быццам наблізіліся да нас. Іншы раз гэтая заслона змяняецца іншай, на якой—чырвоныя сцягі рэвалюцыі. Глядач міжволі сам уваходзіць у трывожную і гераічную абстаноўку, заражаецца яе рытмам. І я думаю, што не памылюся, калі прадкажу, што работа народнага мастака БССР Я. Чамадурава будзе прынята гледачом.

Выканаўца ролі У. І. Леніна — артыст А. Генералаў (справа) і дырыжор І. Абраміс.

Ацаніць жа работу выканаўцаў, аркестра, балетмайстра і дырыжора за адну рэпетыцыю проста немагчыма. Скажу толькі, што іх імёны добра вядомыя аматарам опернага мастацтва. Каго ж пачуем мы ў оперы «Кастрычнік»? У партыі Ленкачкі — Т. Ніжнікаву, Івана Цімафеевіча — А. Сухіна, Андрэя—В. Чарнабаева, Марыны—Л. Ганеставу, Масальскага — В. Гур'ева і іншых. Дырыжыруе спектаклем заслужаны дзеяч мастацтва БССР І. Абраміс—сталы і чулы майстар. Дапамагаў ствараць спектакль і галоўны балетмайстар тэатра А. Дадзішкіліяні. Гэта майстры, якіх гледачы ведаюць і любяць, якім давяраюць. Думаю, што іх сумесная работа і на гэты раз парадуе аматараў музыкі.

Ідуць апошнія рэпетыцыі. Кладуцца апошнія мазкі на шырокае палатно, імя якому — оперны спектакль. Праз некалькі дзён — сустрэча з гледачом. Няхай жа яна будзе ўдалай.

Б. ГЕРСТАН.

КАНФЕРЭНЦЫЯ БУДУЧЫХ МУЗЫКАНТАЎ

Чатыры дні ў Мінску працягвалася пятая тэарэтычная міжрэспубліканская канферэнцыя навучэнцаў музычных вучылішчаў. У ёй прынялі ўдзел навучэнцы і выкладчыкі музычных вучылішчаў Мінска, Гомеля, Віцебска, Брэста, Маладзечна, Рыгі, Вільнюса, Каўнаса, Тбілісі і Ерэвана.

Удзельнікі канферэнцыі зрабілі дванаццаць дакладаў аб развіцці музычнага мастацтва сваіх рэспублік. Аб выніках фальклорнай экспедыцыі па Беларусі расказала навучэнка IV курса Маладзечанскага музычнага вучылішча С. Векслер. С. Мядзведзева і Т. Бяляева гаварылі аб рабоце кампазітараў Віцебшчыны. Навучэнка III курса Мінскага музычнага вучылішча імя Глінкі С. Ліўшыц расказала ўдзельнікам канферэнцыі аб беларускім балеце. Навучэнкі гэтага вучылішча Л. Патапенка (IV курс) і Л. Чайкова (III курс) расказалі аб сувязях беларускіх паэтаў і кампазітараў. Даклад сясцёр Надзеі і Веры Верабей быў прысвечаны творчасці гомельскага кампазітара Ю. Грыгор'ева.

Госці братніх рэспублік расказалі аб развіцці свайго нацыянальнага музычнага мастацтва. Усе даклады суправаджаліся выкананнем музычных твораў.

За час канферэнцыі было дадзена сіламі навучэнцаў тры канцэрты з твораў беларускіх кампазітараў, кампазітараў братніх рэспублік, а таксама з твораў навучэнцаў кампазітарскіх аддзяленняў музычных вучылішчаў.

У рабоце тэарэтычнай міжрэспубліканскай канферэнцыі прыняло ўдзел каля 500 вучняў і выкладчыкаў. На заключным канцэрце 34 найбольш актыўным удзельнікам былі ўручаны памятныя дыпломы.

Госці з братніх рэспублік падарылі ініцыятару сустрэчы — калектыву Мінскага музычнага вучылішча імя Глінкі — ноты, грамафонныя пласцінкі з запісамі новых твораў кампазітараў сваіх рэспублік і памятныя сувеніры.

ТРАКТАРАЗАВОДЦЫ Ў ГАСЦЯХ У КУПАЛАЎЦАЎ

Зусім нядаўна мы паведамлялі аб тым, што паміж калектывамі Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы і Мінскага трактарнага завода заключаны дагаворы аб сацыялістычнай садружнасці. І вось дагавор уступіў у дзеянне. Гэтымі днямі вялікая група трактаразаводцаў пабывала ў гасцях у артыстаў. Дырэктар тэатра, заслужаны дзеяч культуры БССР І. Міхалюта, народны артыст СССР З. Стома і народная артыстка рэспублікі З. Браварская расказалі аб новых спектаклях тэатра, аб рабоце артыста над роляй.

Госці паднеслі купалаўцам мадэль трактара «Беларусь», фотаальбом гісторыі завода і памятныя значкі, а ў заключэнне вечара прагледзелі спектакль «Гросмайстарскі бал».

СІМВАЛ УСЕНАРОДНАЙ ЛЮБВІ

Пачатак гэтай хвалюючай гісторыі адносіцца да студзеня 1924 года, калі краіну абляцела цяжкая вестка аб смерці Уладзіміра Ільіча Леніна. Глыбокім болем адгукнулася яна і ў сэрцах працоўных Віцебшчыны.

Менавіта тады і нарадзілася думка пабудаваць у Віцебску помнік Ільічу. На фабрыках і заводах, у вёсках, у дзяржаўных і навучальных установах пачаўся збор сродкаў. Вось, што пісала ў тыя жалобныя дні газета «Правда»: «Паведамленне аб смерці Леніна дайшло да самых аддаленых вёсак Віцебшчыны. Сяляне аплакваюць смерць Ільіча. У многіх месцах яны збіраюць грошы на ўзвядзенне помніка і накіроўваюць сабраныя сумы ў паветы».

Пра хвалюючы эпізод расказвала ў адным са сваіх студзеньскіх нумароў за 1924 год газета «Известия Витебского губкома РКП и губисполкома»:

«У рэдакцыю прыходзіць дзяўчынка. Перадае пакет. У ім 24 тысячы рублёў і ўсхваляванае простае пісьмо сялян: «Мы, сяляне вёскі Макараўка, Кузьмічоўскай воласці, Віцебскага павета, 28 студзеня 1924 года на сваім агульным сельскім сходзе заслухалі даклад соценнага тав. Краўцова і члена РКП тав. Фандарэнкі аб смерці Уладзіміра Ільіча Леніна. Гэтая вестка з'явілася для нас цяжкім горам, але мы ведаем, што калі і памёр Ільіч, дык не памерла яго дзецішча — РКП, і мы клянёмся ўсімі сіламі трымацца нашай партыі. Мы ніколі не забудзем свайго дарагога вызваліцеля ад царскага і памешчыцкага гнёту. Дзякуючы нашаму абаронцу мы, сяляне-беднякі, атрымалі зямлю».

Далей сяляне паведамляюць, што яны сабралі 24 тысячы рублёў на помнік Ільічу, якія адразу ж з пісьмом адпраўлены ў рэдакцыю».

Значныя сродкі ў фонд будаўніцтва помніка У. І. Леніну былі сабраны на прамысловых прадпрыемствах і ўстановах Віцебска. Добраахвотныя адлічэнні зрабілі рабочыя завода «Камінтэрн», камунальнікі, настаўнікі, студэнты і г. д.

Па просьбе Віцебскага гарсавета выраб эскізаў і праекта помніка ўзяў на сябе Ленінградскі вышэйшы мастацка-тэхнічны інстытут.

Сярод выпускнікоў інстытута быў аб'яўлены конкурс на лепшы праект. Для пераможцаў устанаўліваліся тры прэміі. Усяго ў конкурсе прыняло ўдзел звыш 20 чалавек.

Неўзабаве праекты былі прадстаўлены ў прэзідыум Віцебскага гарсавета. Пасля грамадскага прагляду лепшай прызналі работу, выкананую Р. Будзілавым, К. Таўрытам, М. Бабурыным і Б. Шамоціным. Праект помніка У. І. Леніну быў дыпломнай работай маладых скульптараў.

Бронзавая фігура Ільіча, вышынёй 3,5 метра, умацаваная на дыску была вельмі дынамічнай. Ленін стаяў, злёгку падаўшыся наперад. Адной рукой ён трымаўся за штрыфель паліто, другая, з кепкай у кулаку, застыла ў характэрным ленінскім жэсце.

На ніжняй частцы пастамента, складзенай як бы з некалькіх ступеньчатых брусоў, былі накрэслены словы: «За ўладу Саветаў!» Над імі, на пярэднім баку чатырохметровага п'едэстала, былі зроблены барэльефы селяніна і рабочага.

Урачыстае адкрыццё помніка адбылося напярэдадні 13-й гадавіны Вялікага Кастрычніка. «Сёння пралетарыі Віцебска, — пісала газета «Віцебскі пралетарый», — адкрываюць помнік правадыру пралетарыята. Няхай гэты помнік будзе сімвалам барацьбы і перамог сацыялізма».

Многія віцябляне і зараз памятаюць гэты манумент, які велічна ўзвышаўся на цэнтральнай плошчы горада. Тут прастаяў ён да Вялікай Айчыннай вайны. У першыя ж дні акупацыі гітлераўскія захопнікі разбурылі помнік. Гэта была адна з самых цяжкіх страт, панесеных нашым горадам за гады фашысцкай акупацыі.

Пасля вайны Віцебск амаль цалкам трэба было аднаўляць. Узнімаліся жылыя кварталы, уводзіліся ў строй прадпрыемствы, падрасталі саджанцы ў маладых скверах. Горад рос, набіраўся сіл. Асабліва прыгажэла цэнтральная плошча імя Леніна. 20 кастрычніка 1956 года тысячы віцяблян сабраліся сюды на адкрыццё новага помніка Ільічу, створанага па праекту вядомых маскоўскіх скульптараў Г. Е. Арапава і М. С. Алешчанкі. Бронзавая фігура Леніна на пастаменце, абліцаваным паліраванымі гранітнымі блокамі і плітамі...

Плошча Леніна — любімае месца жыхароў нашага горада. Тут, становячыся пад сцягі Ільіча, даюць піянерскую клятву новыя пакаленні юных ленінцаў. Тут дзесяткі і сотні юнакоў і дзяўчат, нібы прымаючы гераічную эстафету, атрымліваюць з рук старых камуністаў і старэйшых таварышаў камсамольскія білеты, тут пад урачыстыя гукі аркестра праходзяць святочныя калоны віцяблян.

М. РЫУКІН.

Чыя лялька лепшая?

Рэпартаж

ДВА ДНІ Ў ПАЛАЦЫ КУЛЬТУРЫ

НЕ АДНОЙЧЫ даводзілася мне бываць на Беларускім аўтазаводзе. Апошні раз быў я тут гадоў пяць назад. Здаецца, не так і даўно, але колькі змен адбылося. Выраслі новыя карпусы са шкла і бетону. Не тая ўжо і прадукцыя — яшчэ больш магутныя самазвалы-гіганты нараджаюцца зараз на БелАЗе. Побач з заводам з'явіліся кварталы пяціпавярховых жылых дамоў, раскінуўся шырачэзны праспект Міру. І само Жодзіна ўжо не гарадскі пасёлак, а горад.

Так, змен шмат. Але Палац культуры я пазнаў адразу. Знешне ён такі, як і раней. Ды вось задачы яго значна ўскладніліся: калектыў рабочых вырас разы ў два, у сувязі з пяцідзёнкай павялічыўся бюджэт вольнага часу. Як жа спраўляецца палац са сваімі абавязкамі? Як дапамагае ён белазаўцам разумна і цікава адпачываць?

У студыі — цішыня. Ледзь чутна шорхаюць алоўкі...

Мы прыехалі ў Жодзіна раніцай у суботу. І нам адразу не пашанцавала: апошнюю суботу месяца зрабілі рабочым днём. Але Палац культуры не пуставаў, тут гаспадарылі дзеці рабочых. Рэпеціравалі «артысты» лялечнага тэатра, ігралі юныя музыканты — удзельнікі аркестра народных інструментаў. Працаваў гурток «Умелыя рукі» (кіруе ім Аляксандр Данілавіч Самусевіч). Вырабы юных белазаўцаў экспанаваліся не толькі ў Мінску, Маскве, але і далёка за межамі нашай краіны — у Канадзе, Аўстрыі, Балгарыі.

... Мы зайшлі ў пакой, цесна застаўлены сталамі. Тут працуюць малышы — робяць падарункі сваім мамам. Восьмага сакавіка яны атрымаюць прыгожыя шкатулкі, зробленыя рукамі сваіх дзяцей. Прыемны падарунак!

Забягаючы наперад, скажам, што і ў нядзелю ў Палацы культуры праводзіцца шмат цікавых мерапрыемстваў для дзетвары: ранішнікі, заняткі дзіцячай балетнай студыі. Кожную нядзелю запрашае хлапчукоў і дзяўчынак дзіцячы кінатэатр «Космас», які працуе ў палацы. Карацей — юныя белазаўцы адчуваюць сябе тут поўнымі гаспадарамі.

Спявае хор. На першым плане токар Вера Аванесян.

А як жа адпачываюць дарослыя?

— У суботу і нядзелю ў нас заўсёды шмат наведвальнікаў, — расказвае загадчыца бібліятэкі палаца Таццяна Мікалаеўна Кічарава. — Ледзь паспяваем абслугоўваць...

Таццяна Мікалаеўна працуе ў бібліятэцы сем гадоў. Кніжны фонд за гэты час павялічыўся ў чатыры разы. Зараз ён налічвае каля сарака тысяч тамоў. Работнікі бібліятэкі ўключыліся ва Усесаюзны агляд бібліятэк, прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна. Яны робяць усё магчымае, каб кнігі не залежваліся на паліцах. Па суботах ходзяць у інтэрнаты, праводзяць там ленінскія чытанні, бібліяграфічныя агляды. Выступаюць на агітпункце, які працуе ў палацы.

Прагледаю абанементныя карткі чытачоў. Вось карткі Івана Анісевіча і яго жонкі Сафіі. Звычайная рабочая сям'я. Іван — слесар, жонка працуе мулярам. Што ж яны чытаюць? Горкі і Бальзак, Гранін і Мележ, Айтматаў і Шамякін. Сотні кніг. Здзіўляюся, як гэта, маючы сям'ю, дзяцей, людзі паспяваюць столькі чытаць? Таццяна Мікалаеўна ўсміхаецца на гэта: «Два выхадныя памагаюць!» Я ўспамінаю словы Флабера, ён некалі з горыччу адзначаў, што індустрыя нараджае людзей-машын, абмежаваных і недалёкіх. «Чаго можна чакаць ад насельніцтва Манчэстэра, якое ўсё сваё жыццё займаецца вырабам булавак?» — пісаў ён.

Мы не будзем гаварыць «за Манчэстэр!» Але тое, што рабочыя беларускага аўтамабільнага маюць усе ўмовы для свайго духоўнага і фізічнага развіцця, — гэта факт.

У бібліятэцы я быў сведкай такой размовы.

— Таццяна Мікалаеўна, мне патрэбны для дыпломнай работы вось такія кнігі, — рабочы Пётр Казыра назваў каля дзесятка аўтараў. Пётр працуе пераплётчыкам у аддзеле галоўнага канструктара, завочна заканчвае філасофскі факультэт Беларускага дзяржаўнага універсітэта імя Леніна. Тэма яго дыпломнай работы — «Чалавек і прырода».

Вялікай папулярнасцю сярод белазаўцаў карыстаецца універсітэт культуры. Заняткі яго праходзяць два разы ў месяц па суботах. Апошняя лекцыя была прысвечана кінакамедыі ваенных гадоў. Прачытаў яе мастацтвазнаўца Г. Тарасевіч. Слухачы прагледзелі фрагменты папулярных камедый.

Цікавая разумная кніга, змястоўная лекцыя, вясёлая кінакамедыя — добрыя спадарожнікі адпачынку. Але чаму б у суботні вечар не патанцаваць? Увечары аматараў гэтага адпачынку нямала...

Эстрадны аркестр іграе вальс. Кружацца пары. А потым на сярэдзіну залы выходзіць масавік Барыс Казьмін. Пачынаюцца гульні. Смех, весялосць пануюць у зале. Па прафесіі Барыс — зваршчык-тэхнолаг, а па прызванню — прыроджаны весялун.

— Ну, як вам спадабаўся наш вечар адпачынку? — спытаў у мяне Барыс, і не чакаючы адказу, загаварыў: — Ведаю: не вельмі. Звычайныя танцулькі... Да таго ж многія не ўмеюць танцаваць. Адкрыем школу бальных і сучасных танцаў. Думаю з'ездзіць у Мінск на трактарны, павучыцца... У іх такая школа няблага працуе.

Назаўтра мы былі на занятках танцавальнага гуртка. Кіраўнік яго В. Трыфанаў настойліва адпрацоўваў з танцорамі складаныя па. У перапынку я разгаварыўся з гурткомцам Вячаславам Кадышавым, невысокім, плячыстым хлопцам. Гэта ў яго першыя заняткі, некалі, да службы ў арміі, ён быў адным з заўзятых танцораў. Ён збярог вернасць свайму калектыву і зараз ахвотна займаецца ў мастацкай самадзейнасці. Актыўныя ўдзельніцы гуртка работніцы завода Вольга Красінская, Валя Рабцава і іншыя. Думаецца, што Барысу Казьміну будзе з кім заснуўваць школу танцаў.

...У нядзелю было на дзіва добрае надвор'е: лёгкі марозік, павеснавому высокае неба, паласкавеўшае сонца. Грэх сядзець дома ў такі дзень. З раніцы многія белазаўцы накіраваліся на лыжную прагулку. Паехалі ў Барысаў на спаборніцтвы валейбалісты, тэнісісты і штангісты. На стадыёне асвойвалі заснежанае поле футбалісты. А ў спартыўнай зале палаца займаліся гімнасты, барцы, баксёры.

Секцый шмат. Але бяда ў тым, што яны малалікія. У лыжнай, напрыклад, займаецца ўсяго дваццаць чалавек, хоць лыжнікамі ўкрыты ўсе ваколіцы Жодзіна. Няма, па сутнасці, хакейнай каманды, не праводзяцца спаборніцтвы канькабежцаў. Могуць сказаць, што спартсмены БелАЗа не раз дабіваліся поспеху на абласных спаборніцтвах. Але справа не ў рэкордах. Галоўны «рэкорд» — здароўе, масавасць спорту.

Мы зайшлі ў мастацкую студыю. Тут — цішыня. Ледзь чутна шорхаюць алоўкі. Хударлявы русагаловы юнак шчыруе над мальбертам. Гэта Анатоль Калінін, тэхнік-канструктар. Яшчэ школьнікам пачаў ён займацца ў студыі. Цяпер працуе і завочна вучыцца ў Мінскім політэхнічным інстытуце. Вельмі мала вольнага часу! І ўсё ж такі Анатоль не прапускае заняткаў у студыі.

Пасля паўдня сабраліся на рэпетыцыю спевакі. Расселіся паважна. І вось ужо загучала песня С. Тулікава «Расія — бура».

— Стоп, стоп... — пляскае ў далоні кіраўнік Аляксандр Пятровіч Мацвееў, нядаўні выпускнік Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі: — Энергічней, калі ласка, больш выразнасці! Каб «працавала» кожнае слова.

Сярод белазаўцаў шмат сапраўдных аматараў песні. Толькі ў народнай харавой капэле ўдзельнічае больш шасцідзесяці чалавек. Зараз ствараецца яшчэ і народны хор, бо жадаючых спяваць хоць адбаўляй.

— Я спяваю на самадзейнай сцэне ўжо некалькі гадоў, — расказвае будаўнік Мікалай Тоўсцік. — Стараюся не прапусціць ніводнай рэпетыцыі. Сумна без песень, — усміхаецца ён. — Дарэчы, прыязджайце да нас вясной, пачуеце, як спяваюць нашы будаўнікі. Зверху з дамоў далё-ё-о-ка чуваць...

— Чаму ж не, — падтакваюць дзяўчаты. — Вясной, ды каб не чуваць было. Мо таму і дамы растуць у нас, як грыбы.

Жарт жартам, а нейкая доля праўды ёсць. Калі чалавек добра адпачне, то і настрой у яго лепшы, і праца ў руках гарыць.

Гэта разумеюць работнікі Палаца культуры. Шмат яны робяць для таго, каб у суботу і нядзелю белазаўцы маглі добра адпачыць, заняцца любімай справай, праявіць свае здольнасці ў музыцы, песнях, выяўленчым мастацтве, пасябраваць з цікавай кнігай. Дзейнасць палаца стала больш багатай па формах і метадах. Але трэба не абмяжоўвацца яго сценамі, часцей праводзіць масавыя мерапрыемствы.

— Наша слабінка, — прызнаецца дырэктар палаца А. Дзячкоў.— Але ў будучым мы абавязкова будзем арганізоўваць і снежныя фестывалі, і праводзіны зімы, і святы вясны і працы...

...Гучыць развітальны вальс. Канчаецца вечар адпачынку. Гаманлівымі стайкамі разыходзяцца белазаўцы па дамах. Заўтра — на работу.

Л. ЛЯВОНАЎ,
спец. кар. «Літаратуры і мастацтва».
Фота Ул. КРУКА.

«Сем дзяўчынак, адзін — я».

СТАРАДАЎНЯЕ МАСТАЦТВА — НОВЫЯ ЗАДАЧЫ

НАТАТКІ ПРА БЕЛАРУСКУЮ ЧАКАНКУ

У АПОШНІЯ гады на мастацкіх выстаўках усё больш месца займаюць работы ў тэхніцы чаканкі. Гэтае старадаўняе мастацтва зноў набывае папулярнасць і, думаецца, майстры чаканкі неўзабаве скажуць «сваё слова» не толькі на выстаўках, але і ў афармленні грамадскіх інтэр'ераў, сцен будынкаў. Можа нават, чаканка выйдзе на вуліцы і плошчы, у скверы і паркі, і выцесніць нарэшце адтуль аляпаватых мішак ды аленяў.

Пранікненне ў сутнасць мастацкага вобраза патрабуе ад мастакоў больш уважлівых адносін да саміх матэрыялаў.

Металапластыка, у тым ліку чаканка і басма, дае магчымасць дасягнуць высокага мастацкага і тэхнічнага ўзроўню здзяйснення творчых задум.

Раней на беларускіх выстаўках мы бачылі вельмі мала чаканкі. Найбольш уражвалі сваёй амаль «акадэмічнай скульптурнасцю» работы М. Рыжанкова. Яны рэзка вылучаліся сярод даволі жывапісных кампазіцый нямногіх іншых чаканшчыкаў. На нядаўняй рэспубліканскай мастацкай выстаўцы «50 год БССР і КПБ» так званыя «выставачныя работы», разглядам якіх я свядома абмяжоўваю свае нататкі, склалі прыкметны і вельмі цікавы раздзел.

Прыгожа апрацаваныя лісты металу з яго выразнай, багатай фактурай, мужным бляскам у асветленых частках і аксамітнай глыбінёй у ценях, унутраная гармонія падпарадкаванага мастацкай задачы металу мімаволі зачароўвае нас.

Але ўслед за першай, «наіўнай» радасцю адчуваеш і расчараванне.

Вось, напрыклад, работа Б. Герлавана «Віхуры грамадзянскай». На першы погляд усё тут добра. На меднай матава-аранжавай пласціне — сілуэты трох чырвоных коннікаў у імклівым галопе. Адразу кідаецца ў вочы вынаходлівае выкарыстанне «каларыту» медзі. Цёмны «падстараны» метал — колер коннікаў. Светлая матавая медзь — фон — як бы перадае «пейзажны вобраз». Мімаволі ўяўляеш поўдзень: коннікі скачуць праз пясчаную віхуру, ледзь прасвечвае сонца, колер якога — зачышчаная медзь. Лаканізм, яснасць кампазіцыі, выразнасць у перадачы руху і агульнага стану коннікаў — здавалася б, усё добра.

І ўсё ж напрошваюцца некаторыя заўвагі. Справа ў тым, што разам з натурнай жывасцю ў перадачы асяроддзя ў кампазіцыі паяўляецца нейкая прасторавасць, яна дэматэрыялізуе метал. Удача быццам бы пачынае «працаваць» у адмоўны бок. Кампазіцыя твора і само вобразнае мысленне аўтара засталіся недзе ў сферы станковага жывапісу. Тут «выяўленчая сіла» металу ператварылася ў яго слабасць.

Аўтар не здолеў таксама надаць неабходную якасць і абрамленню кампазіцыі. Яго коннікі «ляцяць у раму». Гэта яшчэ адзін доказ таго, што кампазіцыя не адчута ў матэрыяле.

Такія ж недахопы ўласцівыя і многім іншым работам нашых чаканшчыкаў. І прычына гэтага глыбей, чым можа здацца на першы погляд.

Чаканка стагоддзямі развівалася ў асноўным менавіта як дэкаратыўна-прыкладное мастацтва. Сёння ж яна выйшла далёка за гэтыя рамкі, напоўнілася вялікім і надзённым грамадскім зместам. І такі смелы «пралом» векавой традыцыі, зусім натуральна, не абыходзіцца без цяжкасцей.

Прыгледзімся, напрыклад, да работы У. Зубарава і І. Эдэльмана «Абаронцы Брэста». Тэма гераічная. Аўтары імкнуцца надаць кампазіцыі манументальнае гучанне. Аднак простае перанясенне ў работу манументальных прыёмаў чыста станковага прызначэння дае непажаданы вынік. Падзяліўшы адлюстраванне на некалькі клеймаў і абмежаваўшы іх злева паўкружжам, як у насценным роспісе або ў вітражы, аўтары выканалі фігуры ў чыста манументальнай манеры, якая гледачу ўжо прымільгалася. Гэта здрабніла маштабнасць і велічнасць вобразаў, драматызм твора растварыўся ў дэкаратыўнасці. І кампазіцыя ўспрымаецца як маленькая мадэль або старанна зроблены эскіз нейкага манументальнага пано.

Будзе дарэчы прыгадаць тут і невялікую кампазіцыю Ю. Лобімава «Птушка». Фантастычная птушка — матыў не новы для айчыннага дэкаратыўнага мастацтва. Але мы адразу адчуваем, што перад намі традыцыйнае толькі ў сваім матыве, перададзеным нашым сучаснікам, улюбёным у старажытнарускае мастацтва. Умоўнасць плаўнага, асіметрычнага малюнка добра спалучаецца з колерам кампазіцыі, скульптурнай скупасцю, важкасцю аб'ёмнай формы. Рэч атрымалася прывабная, здольная ўпрыгожыць сучасны інтэр'ер. Скульптурнаму лаканізму гэтай работы ўдала паслужыў і фон... сцяна. І гэта варта асаблівай увагі.

У дэкаратыўна-прыкладным мастацтве фон ці ўвогуле «паверхня для адлюстравання» адыгрываюць іншую ролю, чым у станковым. Паверхня тут мае самастойную, больш актыўную функцыю — утылітарную, бо абмяжоўвае аб'ём нейкай рэчы. І эстэтычную, бо ўдзельнічае ў рытмічнай арганізацыі яе. Калі паверхня толькі месца для адлюстравання, толькі службовы элемент — гэта ўжо крок у станкавізм (жывапісны або графічны).

Ці не такім вось «карцінным» разуменнем кампазіцыі абумоўлена, напрыклад, і тое, што ў апошні час амаль усю металапластыку мастакі «закоўваюць» у проставугольныя фарматы. Калі ў жывапісе такі фармат даволі жорстка «прадпісваецца» самім матэрыялам (палатно, падрамнік), дык у чаканцы па метале такая аднастайнасць тлумачыцца хутчэй яўнымі пралікамі ў самой задуме.

«Карцінаснасць» кампазіцыі дае сябе адчуць і ў работах В. Даненкава «Сястра Нёмана — Вілія», «Каласы», Б. Усцінава «Воін адпачывае» і «Космас». Зразумела, гэта не перакрэслівае добрых якасцей іх работ. Так, у «Віліі» знойдзена больш простая, чым у «Каласах», больш адпаведная спецыфіцы металу і, галоўнае, тэме твора выяўленчая мова. У работах Б. Усцінава добра адчуваецца юнацкая свежасць пачуццяў, захопленасць аўтара як сваім мастацтвам, так і шырынёй і багаццем сучаснага жыцця. Мабыць, рамантыка сярэдневяковага рыцарства, па-свойму пераасэнсаваная, падказала мастаку прывабны вобраз воіна, яго сілу і прыгажосць. На дзіва сучасна гучыць у творах Б. Усцінава тэма космасу («Андрамеда», «Космас»). Шкада толькі, што ў «Андрамедзе» адчуваецца ўплыў блізкіх па тэматыцы графічных ілюстрацый. А ў «Космасе» быццам спрошчаны «пераклад у метал» газетнай застаўкі.

Калі ўжо зайшла гаворка пра ўспрымальнасць мастакоў да ўплыву, нельга не сказаць, што гэтая рыса — настолькі ж добрая, як і небяспечная. Вельмі шкада, што ў работах беларускіх чаканшчыкаў апошняга часу мала ўплыву менавіта беларускіх традыцый. Як на выключэнне, можна спаслацца на дзве работы — «Скарыну» старэйшага нашага мастака А. Марыкса і кампазіцыю «Пушча» М. Рыжанкова.

Адна з прывабнейшых якасцей металапластыкі — здольнасць стварыць «эфект старажытнасці», перадаць атмасферу даўніх часоў — выкарыстана А. Марыксам вельмі ўдала.

Па перадачы псіхалогіі вобраз Скарыны не здаецца нам дастаткова пераканаўчым, але ў агульным настроі твора, у яго дэкаратыўным характары, навеяным старажытнымі, у тым ліку і скарынінскімі гравюрамі, чытаецца «адметнае аблічча эпохі».

Работа М. Рыжанкова «Пушча» прыгожая ў колерна-танавых адносінах. Графічная мяккасць, далікатная акругленасць ліній асацыіруецца са сціплай пяшчотнасцю беларускай прыроды. Глядзіш на гэтую работу, і ў памяці ўзнікае такая ж мяккасць форм старой беларускай драўлянай скульптуры.

Пачуццё нацыянальных традыцый — адна з самых неабходных умоў цэласнасці ў мастацтве, той самай цэласнасці, якой нестае многім работам чаканшчыкаў.

Чаканка патрабуе высокай мастацкай культуры. Занядбанне лагічнай сувязі паміж вобразам і сродкамі яго ўвасаблення карае жорстка. Мы гэта бачылі, аналізуючы канкрэтныя работы нашых чаканшчыкаў.

Пры ўсіх недахопах работ беларускіх чаканшчыкаў мы ўсё ж маем падставы сказаць: лёд рушыў!..

Міхась ЗАБОРАЎ.

«ГАНКА» НЕ СТАРЭЕ

П'ЕСА У. ГАЛУБКА Ў КРАСНАПОЛЬСКІМ НАРОДНЫМ ТЭАТРЫ

У ролі Ганкі Н. Баранава.

Гэтаму тэатру — паўстагоддзя. Ён носіць ганаровае званне — «Народны». Яго адрас — Краснаполле Магілёўскай вобласці.

Пачынаўся ён так. Пяцьдзесят гадоў назад група энтузіястаў стварыла гурток пры толькі што пабудаваным клубе. Ставілі невялікія п'есы. Вучыліся. Імкнуліся ўзняцца над узроўнем аматараў і ставіць спектаклі грунтоўна, хацелі авалодаць сакрэтам акцёрскага майстэрства, сапраўднай сцэнічнай культурай. Але прыйшла вайна. Артысты сталі воінамі і партызанамі. Адразу пасля перамогі, у яшчэ разбураным горадзе зноў пачаліся рэпетыцыі, прыходзілі новыя і новыя прыхільнікі драматычнага мастацтва.

З цягам часу тэатр браўся за ўсё больш складаныя творы. На афішах толькі апошніх гадоў з'явіліся назвы «Не верце цішыні», «Папараць-кветка», «Над хвалямі Серабранкі», «Чырвоныя кветкі Беларусі», «Платон Крэчат», «Барабаншчыца»... Не ўсе яны былі творчымі ўдачамі калектыву, аднак кожны спектакль быў і ёсць для гледачоў і артыстаў святам. Ад спектакля да спектакля расце майстэрства артыстаў народнага тэатра, мацнее ансамбль выканаўцаў.

Да свайго юбілею калектыў падрыхтаваў п'есу У. Галубка «Ганка», у якой узнаўляюцца падзеі пачатку нашага стагоддзя.

Прэм'ера!.. Увечары з усіх канцоў горада да Дома культуры пачалі ісці людзі: па-святочнаму апранутыя, усхваляваныя, яны чакалі новай сустрэчы з артыстамі. І хоць удзень яны разам працуюць, а з некаторымі нават сябруюць — усё роўна, калі яны выходзяць на сцэну — гэта артысты, такія ж рамантычныя і недасягальныя, як сапраўдныя ў сапраўдным тэатры.

«Ганка» — меладрама: жанр, як вядома, складаны, і гэта толькі здаецца, што іграць падобныя п'есы лёгка. Ад артыстаў-аматараў такі твор вымагаў не толькі стараннага выканання роляў, але і паглыбленага разумення сацыяльнай сутнасці адлюстраваных падзей, у якіх ёсць водгулле вялікіх рэвалюцыйных навальніц. Да гонару краснапольскіх аматараў трэба аднесці тое, што яны шукалі псіхалагічнай праўды ў паводзінах герояў «Ганкі», імкнуліся перадаць са сцэны і дакладны час дзеяння — неўзабаве пасля рэвалюцыі пятага года. Поспеху спектакля садзейнічае ўдумлівае выкананне ролі Ганкі служачай Н. Баранавай і студэнта-рэвалюцыянера Васіля рэжысёрам народнага тэатра Л. Багам'я. Праз драму іх кахання раскрываецца лёс людзей, якія спачатку толькі цягнуцца да вольнага жыцця, а потым уступаюць у шэрагі свядомых барацьбітоў супраць царызму.

Краснапольцы добра ведаюць многіх выканаўцаў роляў у «Ганцы». Так, дваццаць гадоў выступае на аматарскай сцэне механік бытавога камбіната Г. Драбкоў; у гэтым спектаклі ён іграе ролю бацькі гераіні. Асабліва хвалюе ён гледачоў у апошніх сцэнах — з унучкай, дачкой Ганны. Дарэчы, малую Ганначку іграе сямігадовая дачка Г. Драбкова — Алёнка. У ансамблі выканаўцаў «Ганкі» — А. Калеснік (Незнаёмы), С. Барадуліна (Гаспадыня), Р. Траянаў (Альфонс), Л. Жыхарава (Пясецкая) і Н. Ракава (Марыся).

Калісьці «Ганка», як і многія іншыя п'есы У. Галубка, часта ігралася вандроўнымі тэатрамі, а цяпер яе паказаў самадзейны калектыў у Краснаполлі.

Тэкст і фота А. ГОЛЫША.

СТУДЭНЦКІ ТЭАТР ЦЕНЯЎ

У зале гасне святло, і на экране раптоўна ажываюць дзівосныя сілуэты звяроў, птушак, жывёл, людзей...

Так кожны раз пачынаюцца прадстаўленні студэнцкага тэатра ценяў, які створаны пры Мінскім радыётэхнічным інстытуце. Гэтым самадзейным калектывам кіруе выкладчык кафедры вылічальнай тэхнікі І. Трафімаў. Са сваімі пастаноўкамі артысты-аматары пабывалі ў многіх раёнах Мінскай вобласці.

Зараз студэнты рыхтуюць новую праграму з твораў У. Маякоўскага, А. Твардоўскага, Р. Раждзественскага, А. Вазнясенскага і іншых савецкіх паэтаў.

ФІЛЬМ НАРАДЖАЕЦЦА Ў ЦЭХУ

Аматарская кінастудыя Мінскага тонкасуконнага камбіната пачала здымаць каляровы фільм, прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна. У фільме будуць паказаны прадпрыемства, яго наватары, мастацкая самадзейнасць, быт і адпачынак тэкстыльшчыкаў.

Гэта не першая стужка аматараў. Яны ўжо знялі каля 20 кароткаметражных карцін на чорна-белай і каляровай плёнцы. Іх работы «На возеры Нарач», «Прывітанне, Ленінград!», «Мы з вамі, патрыёты Грэцыі» і іншыя добра прынялі рабочыя камбіната.

У трактаразаводскіх кінааматараў ідуць кінапробы артыстаў для новага фільма «Візіт». Кіраўнік студыі Мікалай Нядбайла дае апошнія ўказанні Святлане Сікерынай, якая прэтэндуе на адну з галоўных роляў у новым фільме. Зараз аператар Альфрэд Аксёнаў пачне здымкі.

ХЛОПЦЫ РОБЯЦЬ КІНО

ЦЯЖКА вухкае молат. Тысячамі зорак ляцяць з-пад шматтоннага кулака іскры. Адбівае паклон металу молат, і камера следам за ім. А молат усё вухкае і вухкае. І твар каваля ў кропельках поту. Потым рукі. Рабочыя рукі. Рухі іх амаль няўлоўныя. І зноў твар. Буйным планам. І зоркі металу.

Удар, яшчэ ўдар. Паўтор, ад якога цяжка дыхаць. Нас, гледачоў, ахоплівае хваляванне працоўнага азарту. І, нечакана, — голас дыктара: «Мы паказалі чатыры рабочыя мінуты Героя Сацыялістычнай Працы Фёдара Самусева».

...Пусцеюць вуліцы. Засынае пасёлак. Гасне святло ў Палацы культуры мінскіх трактаразаводцаў. Радасныя і ўзбуджаныя разыходзяцца спевакі, музыканты, танцоры. Толькі некалькі чалавек застаюцца ў пакоі на чацвёртым паверсе — члены аматарскай кінастудыі Дома культуры. Розныя па характарах, яны ўсе апантаны адным захапленнем — рабіць кіно. Зімой і летам. Удзень і ўначы. Так, так, уначы. Бо нярэдка бывае, што на работу яны ідуць раніцай проста са студыі.

Вось і сёння сабраліся «даводзіць» апошнюю работу. Выкінуць лішняе, зманціраваць асобныя кавалкі. Фільм называецца «Казка стала быллю».

Памятаеце ў Маякоўскага:

Мозг класа,
справа класа,
слава класа, —
вось што такое партыя!

Гэтыя словы і пакладзены ў аснову фільма. А матэрыял — гісторыя трактарнага. Учора і сёння завода. Якім быў, якім стаў. Эпізод, аб якім расказана вышэй, ідзе чатыры мінуты, але за кожным ударам молата адчуваецца працоўнае дыханне завода, за чалавекам — калектыў.

...Пакой цесна застаўлены апаратурай, асвятляльнымі прыборамі. Пакуль хлопцы абмяркоўваюць фільм, мы просім кіраўніка кінастудыі Мікалая Нядбайлу расказаць аб таварышах, аб апошнім фільме.

— Фільм задуманы даўно. На рэспубліканскім аглядзе, прысвечаным 50-годдзю БССР і КПБ, ён удастоены дыплома II ступені. Зараз мы яго перарабілі, улічваючы заўвагі. Сёе-тое выкінулі, некаторыя кавалкі дазнялі.

Рэжысёр фільма Аскольд Бекляміšаў. Здымаў наш лепшы аператар, інжынер МТЗ Альфрэд Аксёнаў.

Наогул, большасць удзельнікаў студыі працуюць на трактарным. Васіль Касенка і Саша Сенькін — інжынеры. Валерый Ляшчоў — лабарант. Уладзімір Гудзіновіч — тэхнік. На маторным заводзе токарам працуе Леанід Камкоў.

Так і астатнія. Пасля змены, ад станка, ад кульмана, прыходзяць яны сюды. Прыходзяць рабіць аматарскае кіно.

Студыя была створана ў 1959 г. Нават не студыя, а проста гурток. Здымалі. Але прызнанне прыйшло пазней...

У 1967 годзе кінастужкі трактаразаводцаў «Жнівень» і «Бібліятэка» на ўсесаюзным аглядзе аматарскіх фільмаў, прысвечаным 50-годдзю Савецкай улады, былі ўзнагароджаны дыпломамі І ступені. А ўсяго за дзесяць гадоў знята дваццаць фільмаў.

— А планы на будучае?

— О, іх многа! — У бліжэйшы час пачнём здымаць фільмы «Візіт», «Дарослым пра дзяцей» і «Раніца». Два першыя — ігравыя.

...Спіць пасёлак. І толькі ў двух вокнах Палаца культуры на чацвёртым паверсе гарыць святло. Хлопцы робяць кіно.

І. СТРАЛЬЦОЎ.
Фота С. АНАНКІ.

Пра першую кніжку пісьменніка

ПРЫВАБНАСЦЬ ЗВЫЧАЙНАГА

Калі чытаеш першы зборнік вершаў Яўгена Вераб'я «Свежасць», перш за ўсё адзначаеш уласцівыя аўтару амаль ва ўсіх вершах сціпласць, стрыманасць, нейкую нават сарамлівасць у выяўленні пачуццяў. Што ні старонка — усё проста, неяк звычна, «традыцыйна». Паэт бачыць у навакольным свеце тое, што, здаецца, бачым і мы, адкрывае тое, што ўжо сто разоў «адкрыта», што ўжо стала, зрэшты, да банальнасці звычным у паэзіі.

«Так лёгка ступаць па зялёнай зямлі...», «І гэта раніца вясенняя пасля дажджу, пасля слаты такая чыстая, праменная...», «О майскі вечар! Святло і цені... Мае сустрэчы і летуценні...», «Прачынаецца рана на золку сланечнік, новы дзень сустракаючы з конікам. Выйдзе сонца з-за лесу ў тумане зарэчным, і ён — па крузе за сонейкам».

І лёгка, здаецца, прадказваць, што яшчэ будзе ў гэтых вершах. Калі ўжо сказана пра «майскі вечар», «сустрэчы і летуценні», то, напэўна, будуць у вершы і зоркі, і ветрык, і «міг непаўторны — пара кахання». І вядома, чаму «лёгка ступаць па зялёнай зямлі» — дрэўцы, «водар ад кожнае кветкі», сенажаць радуюць героя. Калі верш названы «Вясновыя мроі» — значыць, у ім будзе пра каханне, сустрэчу, дзяўчыну.

Пагроза банальнасці, паўтарэння для паэта, як відаць, вельмі вялікая.

> Таю ад усіх я пачуцці свае.
> І нават для вас яны тайна...—

спавядаецца лірычны герой у вершы «Я нават не ведаю...», якраз як у папулярнай песні: «Я от себя любовь таю, а от него тем более...»

«А я па газонах хаджу і ўсё на дзяўчыну гляджу...» — гэта адразу ж нагадвае нам песню «А я все гляжу, глаз не отвожу...»

Гэта, вядома, не запазычанні, а толькі супадзенні, але супадзенні, безумоўна, невыпадковыя. Малады паэт, быццам хто стрымлівае яго, часта не адыходзіць ад звыклых узораў лірычных перажыванняў, і таму нярэдка ідзе па стаптанай сцежцы. Большай свабоды, самастойнасці, упэўненасці пажадаў бы я паэту, чытаючы многія старонкі зборніка «Свежасць».

Але... Я не запярэчу сабе, калі скажу, што многія вершы ў кнізе «Свежасць» — усё-такі не проста ардынарныя спробы версіфікацыі, што ў іх ёсць паэзія.

Справа ў тым, што паэт, ходзячы так блізка ад чужых узораў, усё-такі не імітуе пачуццяў, а, сустракаючыся сам-насам з нелітаратурным жывым чалавечым светам, у ім чэрпае ўражанні і знаходзіць натхненне.

Не літаратурны, а рэальны стрэчны вецер, адчуваеш, напятай хваляй б'е ў твар, калі герой расказвае пра паездку:

> Трасла нас «Ява» на шляху,
> Крутым і камяністым.
> І вецер цёрся аб шчаку
> І пралятаў са свістам.

Хваляваннем напоўнена чаканне сустрэчы з каханай:

> Пра сны чыесьці
> Шапоча вецце...
> І вось, нарэшце,
> Ідзе, смяецца...

Нягучна і сціпла выказвае паэт свае пачуцці, але ёсць у гэтай нягучнасці свая прывабнасць. Паэт шчыры і натуральны ў гэтай прастаце. У тым, як апісвае ён свае ўражанні і пачуцці, ёсць скупая дакладнасць сапраўды ўбачанага і перажытага. Вось будзённы, здавалася б, малюнак палескай дарогі:

> Парыпвае на грэблі воз...
> Прыемна ехаць на валах!
> Камлямі маладых бяроз
> Бялее вымашчаны шлях.
>
> Алешнік скача па куп'і:
> Ён там, дзе суха, не хадок.
> А светлы і на цень скупы
> Бярэзнік лезе на грудок.
>
> Раве надрыўна самазвал
> За паваротам у ляску.
> Ён не адолеў сыпкі вал —
> І ледзь не топіцца ў пяску...

Усё, здаецца, проста, звычайна. Але ёсць тут і някідкая, ціхая прыгажосць палескага краявіду, і адчуванне нетаропкага руху на сыпкай дарозе, ёсць нейкая арганічная злітнасць усяго гэтага малюнку з аўтарскім настроем, з тым лірычным характарам, якому блізкае і роднае сціплае хараство Палесся. Я толькі адкінуў бы канцоўку, вельмі ўжо, як кажуць, закругленую.

> Тут і пачатак і канец:
> Старое дрэва аджыве,
> Ды будуць парасткі
> рупець.

А вось трапна падгледжаны жыццёвы эпізод. Малады дружыннік, які забараняў танцаваць чарльстон, тужліва ўздыхаючы, сочыць за танцам.

> А я, сцяну падпёршы,
> Стаю, як сам не свой:
> Няма маёй партнёршы —
> Чарльстоніць нехта з ёй...

Адзнакі сапраўднай жыццёвасці мы знаходзім і ў вершы «Соня капае бульбу» («...выграбае ножкаю, з прысядкай ідучы, заваленыя сошкаю бульбяныя карчы»), дзе за апісаннем адчуваеш і характар гераіні — першакурсніцы, весялухі-гарэзніцы Соні, для якой з гэтай «бульбы» пачынаецца «іншая школа» — вучоба ў інстытуце, і ў вершы «Апостал», дзе, не адступаючы ад праўды бытавога факта, аўтар выказвае думку аб народнасці, святасці грамадзянскага і творчага подзвігу Шаўчэнкі:

> У раме залатой разьбы
> Чамусь адзін апостал
> Знаёмым здаўся мне нібы
> І па-зямному простым.
> А вочы, поўныя журбы,
> Казалі, што апостал
> За век свой зведаў шмат
> жуды
> І слёз напіўся ўдосталь.
> Тарас, паэце дарагі...

Вядома, ёсць у Я. Вераб'я і вершы, без якіх яго кніга толькі выйграла б. Да таго сціплага і прывабнага лірычнага характару, які паўстае перад намі з лепшых вершаў зборніка, неяк не стасуюцца касназычная павучальнасць верша «Бяда прыцісне...» («...Як трапіш да такіх — не цешся: як у бяду якую ўскочыш...»), шаблонны гумар верша «Фантаны шумяць, як авацыя...», рытарычная халоднасць верша «Я не хацеў бы багацеем быць»...

Але ў кнізе «Свежасць» ёсць, паўтараю, добрыя старонкі, дзе паэт верны свайму лірычнаму характару. Я чытаў іх з задавальненнем і прыемнасцю. Хочацца толькі пажадаць маладому паэту большай творчай смеласці і ўпэўненасці.

В. БАРЭЙКА.

Яўген Верабей. «Свежасць». Першая кніга паэта. Выдавецтва «Беларусь». Мінск 1968.

Вышлі з друку

ВЫДАВЕЦТВА «БЕЛАРУСЬ»

Алесь Асіпенка. Вогненны азімут. Раман. Аўтарызаваны пераклад з беларускай мовы П. Кабзарэўскага. Мастак І. Давідовіч. На рускай мове. 1969 г. Тыраж 100.000 экз. 334 стар. Цана 82 кап.

Канстанцыя Буйло. Выбранае. Мастакі М. і В. Басалыгі. 1968 г. Тыраж 6.500 экз. 304 стар. Цана 99 кап.

Ілья Гурскі. На берагах Нявы. Апавяданні. Мастак М. Бельскі. 1968 г. Тыраж 10.000 экз. 128 стар. Цана 40 кап.

Заўсёды наперадзе. Нарысы пра камуністаў. Мастак Ю. Зайцаў. 1968 г. Тыраж 10.000 экз. 72 стар. Цана 13 кап.

П. Калінін. Партызанская рэспубліка. Другое, перапрацаванае і дапоўненае выданне. Літаратурны запіс М. Бакаева. Мастак Г. Грак. На рускай мове. 1968 г. Тыраж 100.000 экз. 384 стар. Цана 80 кап.

Б. Клейн. Знойдзена ў архіве. Зборнік гістарычных апавяданняў. Мастак Ю. Кухараў. На рускай мове. 1968 г. Тыраж 17.000 экз. 191 стар. Цана 37 кап.

Наглядная агітацыя. Альбом. Выпуск 3. Аўтар-складальнік М. Сураўцаў. Прадмова А. Раманава. Графічнае рашэнне М. Сураўцава. 1968 г. Тыраж 10.800 экз. Цана 32 кап.

Іван Навуменка. Вайна каля Цітавай копанкі. Аўтарызаваны пераклад з беларускай мовы І. Клімашэўскай і В. Міхайлавай. Мастак Г. Паплаўскі. На рускай мове. 1969 г. Тыраж 100.000 экз. 96 стар. Цана 12 кап.

Аляксей Русецкі. Вершы. Бібліятэка беларускай паэзіі. Франтыспіс А. Кашкурэвіча. Афармленне В. Юрчанкі. 1969 г. Тыраж 4.000 экз. 144 стар. Цана 58 кап.

Песні для хору з ф-на або баяна. [illegible] 1968 г. Тыраж 9.000 экз. 48 стар. Цана 30 кап.

НОВЫЯ НАЗВЫ НА АФІШАХ

У Беларускім дзяржаўным тэатры імя Янкі Купалы адбылася прэм'ера па п'есе Бертольда Брэхта «Што той салдат, што гэты». Гэтая пастаноўка — першая работа маладога рэжысёра В. Раеўскага. Спектакль афарміў мастак Б. Герлаван. Музыку напісаў С. Картэс. На здымку вы бачыце сцэну са спектакля.

Фота Ул. КРУКА.

Гродзенскі абласны драматычны тэатр паказаў гледачам чарговую прэм'еру — «Крымінальнае танга». П'еса напісана вядомым эстонскім драматургам Э. Ранетам.

Паставіў спектакль рэжысёр В. Скарабагатаў, афарміў мастак М. Апіок.

На фота: сцэна са спектакля.

Фота В. КОСЦІНА.

СУСТРЭЛІСЯ Ў МАЗЫРЫ РЭЖЫСЁРЫ...

У НАШАЙ рэспубліцы нядаўна нарадзілася цікавая форма непасрэднага ўзаемадзеяння кіраўнікоў мастацкай самадзейнасці — своеасаблівая лабараторыя рэжысёраў народных тэатраў. Стварыць такую лабараторыю рашылі Беларускае тэатральнае аб'яднанне і Рэспубліканскі Дом народнай творчасці яшчэ ў пачатку мінулага года. Тады для творчай справаздачы ў Мінск быў выкліканы Полацкі народны тэатр. Кіраўнікі самадзейных гурткоў рэспублікі разам з вядучымі рэжысёрамі і артыстамі мінскіх тэатраў, тэатразнаўцамі і крытыкамі прагледзелі і дэталёва абмеркавалі спектакль «Ягор Булычоў і іншыя».

Нядаўна БТА і РДНТ зноў склікалі самадзейных рэжысёраў. Але на гэты раз сустрэча адбылася не ў Мінску, а ў Мазыры, у мясцовым народным тэатры. Мазырскі народны тэатр выйшаў сёння ў лік лепшых самадзейных тэатраў рэспублікі. Яго пастаноўкі адзначаліся першымі дыпломамі на мінулых аглядах, а ў дні святкавання 50-годдзя Савецкай улады спектакль «Раскіданае гняздо» заслужыў ганаровае права прадстаўляць беларускае самадзейнае мастацтва на крамлёўскай сцэне. Вось чаму многія кіраўнікі самадзейных калектываў выявілі жаданне пазнаёміцца з работай мазыран.

Два дні ўдзельнікі семінара абмяркоўвалі важнейшыя пытанні ўнутранага жыцця сваіх тэатраў, дзяліліся вопытам работы. Прыемна, што на гэты раз не было парадных выступленняў і павучальных размоў. У дзелавой абстаноўцы, у форме задушэўнай гутаркі рэжысёры не толькі абмяняліся думкамі, але і выпрацавалі шэраг канкрэтных захадаў.

У першы дзень гаспадары пазнаёмілі гасцей з памяшканнем свайго тэатра, сцэнай, закуліснай часткай, касцюмернай і рэпетыцыйнымі пакоямі. Асаблівае захапленне выклікалі любоўна афармленыя вітрыны і стэнды, якія асвятляюць гісторыю калектыву, працу над спектаклямі. Тут жа выстаўлены дыпломы і падарункі за лепшыя пастаноўкі. Усё гэта мае немалаважнае значэнне ў фарміраванні аблічча самадзейнага калектыву. Пазайздросцілі госці і тым выдатным умовам, якія засталіся драматычнаму калектыву ад колішняга прафесіянальнага тэатра.

Аднак, як падкрэсліў у сваім выступленні мастацкі кіраўнік народнага тэатра М. Колас, добрыя ўмовы адыгрываюць важнае, але не заўсёды першаступеннае значэнне ў рабоце калектыву. Такія ж умовы ў Мазыры былі і некалькі гадоў назад, але калектыў ставіў пасрэдныя спектаклі, кожны год тут мяняліся рэжысёры.

М. Колас падрабязна расказаў аб вучобе калектыву, аб тым як рыхтаваўся спектакль «Раскіданае гняздо». Потым гутарка перайшла на тое, як фарміруецца творчае аблічча калектыву, як важна для гэтага стварыць арыгінальны нацыянальны рэпертуар.

Мазыране мяркуюць ставіць не толькі творы беларускіх драматургаў, але і аўтараў іншых рэспублік. Абавязкова толькі адно: пераклад іх на родную мову. Выпрацавалі мазыране і свой тэматычны напрамак у рэпертуары. Яны мяркуюць стварыць шэраг спектакляў, якія б адлюстроўвалі гісторыю Беларусі. Пачаткам было «Раскіданае гняздо» Я. Купалы, працягам «Партызаны» К. Крапівы. Зараз рыхтуюцца да пастаноўкі «Людзі на балоце» І. Мележа.

Сваімі думкамі аб узаемаадносінах мастака і рэжысёра ў народных тэатрах падзяліўся загадчык пастановачнай часткі Мазырскага тэатра П. Захараў. Ён расказаў аб афармленні некалькіх спектакляў, пазнаёміў прысутных з эскізамі, потым яго работа ацэньвалася ў час прагляду спектакляў. Спадабалася практыка мазыран у падборы нацыянальнай вопраткі. Яны ніколі не заказваюць яе ў майстэрнях, а старанна вышукваюць у глыбокіх палескіх вёсках. Гэта абыходзіцца тэатру і танней, і касцюмы маюць большую самабытнасць. Некаторыя з іх уяўляюць нават этнаграфічную каштоўнасць. Зразумела, мастак эскізы афармлення робіць таксама выключна на вёсцы.

Цэнтральнае месца ў гутарцы рэжысёраў заняло пытанне аб падрыхтоўцы да 100-годдзя з дня нараджэння У. І. Леніна. Пасля дакладу аб увасабленні вобраза У. І. Леніна на сцэне беларускіх тэатраў, рэжысёры абмеркавалі ранейшыя спосабы самадзейных калектываў рэспублікі ўвасобіць вобраз Ільіча.

З гутаркай аб узаемадзеянні акцёра і рэжысёра ў творчым працэсе выступіў галоўны рэжысёр Рэспубліканскага тэатра юнага гледача Б. Ганага.

Гасцей вельмі зацікавіў вопыт Мазырскага народнага тэатра ў стварэнні спектакляў для дзяцей. Тут з поспехам сыграны такія п'есы, як «Два клёны» Я. Шварца, «Зайка - зазнайка» і «Трусахвосцік» С. Міхалкова. Такія пастаноўкі рыхтуюцца адзін раз у год і вельмі падабаюцца маленькім гледачам.

Была распрацавана праграма далейшай работы лабараторыі. У бліжэйшы час рэжысёры народных тэатраў будуць выкліканы ў Мінск для стажыроўкі ў сталічных прафесіянальных тэатрах. Летам мяркуецца паслаць групу рэжысёраў самадзейнасці ў Маскву і Ленінград, дзе яны будуць прысутнічаць на рэпетыцыях буйнейшых майстроў савецкай рэжысуры.

Выязное пасяджэнне лабараторыі ў Мазыры прынесла карысць не толькі мясцоваму народнаму тэатру, але і кожнаму ўдзельніку семінара. Падобныя пасяджэнні будуць праводзіцца ва ўсіх народных тэатрах рэспублікі.

С. ПЯТРОЗІЧ.

Многа гадоў я працаваў над раманам-хронікай «Вецер веку», які складаўся з трох кніг: «Мір хацінам», «Улада Саветам» і «Народжаныя бурай». У гэтых кнігах узнаўляюцца старонкі гераічнай барацьбы нашага народа на чале з партыяй Леніна за ўстанаўленне і ўсталяванне Савецкай улады. «Вецер веку» выдадзены на беларускай і рускай мовах.

Цяпер я працую над чацвёртай кнігай рамана-хронікі — аб утварэнні Літоўска-Беларускай ССР, якая была фарпостам маладой Савецкай дзяржавы на захадзе краіны ў гады цяжкай барацьбы з замежнымі інтэрвентамі і ўнутранай контррэвалюцыяй. Нагадаю, дарэчы, што сёння, 4 сакавіка, спаўняецца 50 гадоў з дня адкрыцця ў Вільні аб'яднанага з'езда Кампартыі Літвы і Беларусі (II з'езд КП Беларусі).

Прапаную ўвазе чытачоў урывак з заключнай кнігі рамана-хронікі «Вецер веку».

АЎТАР.

Пачатак сакавіка 1919 года. Цяжкі час для маладой Савецкай краіны. З усходу пагражалі войскі Калчака, што імкнуліся прайсці да Волгі, каб злучыцца з Дзянікіным для сумеснага паходу на Маскву. Пад Петраградам быў Юдзеніч, у Прыбалтыцы — белагвардзейцы і нямецкія часці, атрады англійскіх, амерыканскіх і французскіх інтэрвентаў.

А пятага сакавіка ў напрамку Мазыра і Рэчыцы на Літоўска-Беларускую рэспубліку рушылі легіёны Пілсудскага.

ЦК Камуністычнай партыі Літвы і Беларусі адразу ж мабілізаваў пяцьдзесят працэнтаў камуністаў, накіраваў на фронт адказных работнікаў партыі, членаў ЦК і ЦВК рэспублікі. Паўсюдна праходзілі таксама прафсаюзныя і камсамольскія мабілізацыі. Усё было падпарадкавана фронту, барацьбе за Савецкую ўладу.

Беларускія ж буржуазныя нацыяналісты, якія пры кожным выпадку не забываліся крычаць аб сваім патрыятызме, цяпер, калі белапольскае войска рушыла на ўсход, у звароце да беларускага народа пісалі: «Стрэньце, беларусы, новых гасцей свайго краю з поўным спакоем і пэўнасцю. Дзяржава польская ваюе з Маскоўшчынай, якая ніколі не была прыязнай да нас, больш таго, якая дзікім і цёмным гвалтам душыла і душыць наша нацыянальнае жыццё, трымае ў вастрогах лепшых сыноў зямлі нашай, спыняе ўсякую палітычную і культурную работу».

Пазней урад так званай БНР накіраваў у Варшаву на паклон да Пілсудскага сваіх прадстаўнікоў — Дуж-Душэўскага, Луцкевіча і Алексюка. Дэлегацыя, у часе сустрэчы з «Начальнікам Польскай Дзяржавы», заявіла, што беларускі народ жадае быць далучаным да Польшчы. Пілсудскаму гэта толькі і трэба было. Захопленая тэрыторыя Беларусі аб'яўлялася ўсходняй ускраінай Польшчы («усходнімі крэсамі»).

Шмат гадоў беларускі народ пакутаваў ад царскага прыгнёту. Беларусы абвяшчаліся цёмнымі, забітымі людзьмі, ім адмаўлялася нават у праве на родную мову. Цяпер польскія шавіністы, следам за царызмам, рабілі ўсё, каб задушыць беларускі народ. Зноў беларуская мова абвяшчалася «хамскай», «сярмяжнай».

Сяргею Галавіну не раз даводзілася выступаць супроць тых, хто паклёпнічаў на наш народ, яго мову і не раз нагадваў ворагам славутыя словы Маркса і Энгельса аб тым, што існуе такі народ — беларусы, вельмі блізкі да вялікага рускага народа.

— Дык як у класікаў марксізма сказана адносна беларускай нацыі? — паціскаючы руку Галавіна ў рэдакцыі газеты «Звязда», спытаў Міцкявічус-Капсукас.

Галавін па памяці нагадаў Энгельса:

— Далей, на поўдні і на ўсходзе цяперашняга Царства Польскага, знаходзіліся беларусы, якія гавораць на мове, сярэдняй паміж польскай і рускай, але больш блізкай да апошняй...

— Выдатна вы адчыталі ганарыстага шляхецкага пісаку, — пахваліў Міцкявічус-Капсукас.

— Гэта ж напісаў з Масквы і Мяснікоў, — падтрымаў яго Кнорын. — А Берсан быў у захапленні ад таго, як вы палажылі на лапаткі польскіх і беларускіх нацыяналістаў.

— На лапаткі мала, увагнаць бы іх у магілу, — разважаў Галавін. — Уланы займаюць вёскі, мястэчкі, гарады...

— Ну, можа не так хутка, як ім хацелася б, — адказаў Кнорын. — Яшчэ ў лютым у Гродзенскай губерні на рэчцы Зяльвянка адбыўся першы бой паміж часцямі Чырвонай Арміі і польскімі легіянерамі. — Кнорын пасуравеў. — Аднак сёння навісла пагроза над сталіцай Літоўска-Беларускай дзяржавы, над Вільнюсам. Гэтымі днямі мяркуецца стварыць Савет Абароны на чале з Міцкявічусам-Капсукасам. Савету будзе перададзена ўся паўната вайсковай і грамадзянскай улады на тэрыторыі рэспублікі...

На зямлі Літоўска-Беларускай ССР, якая адна з першых прыняла на сябе ўдар імперыялістычных захопнікаў, ішло няроўнае змаганне. У паўночна-заходняй частцы Літоўска-Беларускай рэспублікі, а таксама ў Савецкай Латвіі вяла наступленне супраць Чырвонай Арміі юнкерская дывізія, папоўненая белагвардзейцамі пад камандаваннем графа фон дэр Гольца. Немцы захапілі Шаўляй і Панявежыс. На паўднёвым усходзе ў напрамку Вільнюса і Мінска наступалі войскі Пілсудскага. Яны паспелі захапіць Слонім і Пінск.

Заходняя армія, якая абараняла Літоўска-Беларускую ССР, была перайменавана ў Літоўска-Беларускую Чырвоную Армію. Самааддана змагаліся яе байцы, але сілы былі няроўныя. А тут яшчэ памылкі. Паміж Літоўскай і Заходняй дывізіямі, якія ўваходзілі ў састаў Літоўска-Беларускай арміі, утварыўся разрыў прыкладна ў пяцьдзесят кіламетраў. Белапалякі, атакаваўшы Заходнюю дывізію з флангу, дабіліся поспеху. Праўда, з ходу захапіць Ліду ім не ўдалося. Толькі праз два дні яны авалодалі горадам. Чырвоныя байцы вымушаны былі адступіць.

Група войск Літоўска-Беларускай арміі на Баранавіцкім напрамку таксама вымушана была адступіць. На ўчастку Заходняй дывізіі склалася надзвычай цяжкае становішча. Войскі Пілсудскага пачалі наступленне на Вільнюс з поўдня.

Другая памылка камандавання Літоўска-Беларускай арміі заключалася ў тым, што не было прынята своечасовых мер для абароны горада.

На досвітку дзевятнаццатага красавіка войскі Пілсудскага падышлі да Вільнюса з паўднёва-ўсходняга боку. Неўзабаве эшалон белапалякаў прыбыў з Ліды. У Вільнюсе заварушыліся групы белагвардзейцаў з Польскай арганізацыі вайсковай. У горадзе склалася трывожнае становішча.

У пяць гадзін раніцы сабраліся на экстранае пасяджэнне члены ЦК КП(б) Літвы і Беларусі, ЦВК і СНК рэспублікі. Міцкявічус-Капсукас далажыў аб тым, што легіянерамі акружаны горад.

— Бальшавікам цяжка было ўзяць уладу, а яшчэ цяжэй яе адстаяць, — прамовіў заклапочаны Міцкявічус-Капсукас. — Але бальшавікі ведалі, на што яны ішлі, і гатовы на ўсё, каб замацаваць вялікія заваёвы. Зараз неабходна мабілізаваць усе сілы краіны на абарону рэвалюцыі, інакш нам не даруюць нашы патомкі.

Галавін са спазненнем даведаўся аб экстраным пасяджэнні кіруючых работнікаў партыі і ўрада рэспублікі. Ён прыйшоў тады, калі пасяджэнне закончылася. У калідоры сустрэў панурага Берсана.

— Чаму такі засмучаны, Станіслаў Ігнатавіч?

— Нешта трывожна ў мяне на душы, Сярожа, прадчуваю, што мы расстанемся...

— Не пазнаю вас! — занепакоіўся Галавін. — Вы верыце ў прадчуванні?

— Як сказаць, — Берсан, відаць, спахапіўся. — Не звяртайце ўвагі, гэта я так, бывае, часам...

— Якія навіны? — хацеў хутчэй даведацца Галавін.

— Толькі што створаны Савет абароны, які прыняў меры па абароне горада, па вывазе з Вільнюса каштоўнасцей Народнага банка, — адказаў Берсан.

— Няўжо няма надзеі?

— Не пад сілу.

Да гадзіны дня дзевятнаццатага красавіка белапалякі занялі Замкавую гару. Часцямі Чырвонай Арміі, камуністамі, камсамольцамі і чырвонаармейцамі 153-га камуністычнага палка, якія тры дні самаахвярна абаранялі Вільнюс, значны раён горада быў ачышчаны. Чырвоныя контратакі далі магчымасць многае вывезці. Упартая барацьба вялася за кожную вуліцу і плошчу. Ішла бітва не на жыццё, а на смерць. І не толькі з белапольскімі легіёнамі, але і з буржуазіяй польскай, літоўскай, беларускай, яўрэйскай, якая страляла ў спіну чырвоным воінам.

Падвечар дзевятнаццатага красавіка часці Чырвонай Арміі, камуністы і камсамольцы, якія абаранялі горад, вымушаны былі адысці на другі бераг Віліі. Яшчэ два дні абаранялі чырвоныя воіны паўднёвую і заходнюю часткі Вільнюса. Легіянеры мелі артылерыю, бомбамёты і кулямёты. Чырвонаармейцы адбіваліся кулямётамі і штыкамі. Да таго ж вораг меў значную колькасную перавагу. І хоць савецкія байцы змагаліся мужна, дваццаць першага красавіка яны пакінулі Вільнюс.

Дваццаць другога красавіка цэнтральныя ўстановы Літоўска-Беларускай ССР пераехалі ў Дзвінск, а дваццаць восьмага — ў Мінск, другую сталіцу рэспублікі.

А ў Вільнюсе захопнікі ўчынілі пагром. Ён працягваўся тры дні.

Яшчэ і дваццаць першага красавіка дзе-нідзе можна было пачуць крык дзяўчыны або жанчыны, над якімі здзекаваліся пазнанцы, можна было ўбачыць абрэзаныя бароды або пэйсы ў старых яўрэяў.

Улан, угледзеўшы, як у сутарэнне дома шмыгнуў чалавек у старым шэрым шынялку, кінуўся за ім, закрычаў:

— Стуй! Рэнцэ да гуры, пся крэў, бальшавік!

Чырвонаармеец выйшаў з сутарэння з паднятымі рукамі.

— Прандзэй, прандзэй! — падганяў улан. — Ваяка ў лапцях!?

— Лапці, але свае, — адказаў чырвонаармеец. — А вы ва ўсім чужым. Паглядзім, чым будзеце расплачвацца з Антантай.

— Ты хто?

— Беларус.

Улан здзекваўся:

— Бальшавікі сюды прыйдуць ці не?

— Абавязкова прыйдуць, — адказаў чырвонаармеец. — У нас кажуць, што яснавяльможнаму пану не ўтрымацца. Вецер веку пройдзе па ўсёй зямлі.

Над галавою палоннага засвістала нагайка:

— Мы ў вас, беларусаў, выб'ем «рускі дух»!..

Захапіўшы Вільнюс, белапалякі наступалі далей на Свянцяны, Маладзечна і Баранавічы. Дзесятага мая яны захапілі Смаргонь, шаснаццатага — Нова-Свянцяны. У акупіраваныя раёны Брэстчыны, Гродзеншчыны і Віленшчыны вярталіся памешчыкі. Рабункі насельніцтва прынялі жахлівыя памеры. Забіралася ўсё, што траплялася пад рукі: жывёла, збожжа, сельскагаспадарчы інвентар. Насельніцтва галадала, цэлыя вёскі ішлі жабраваць.

Нават такі махровы шавініст, як палкоўнік Нацэвіч, аднойчы сказаў:

— Мы абыходзімся з тутэйшым насельніцтвам горш, чым татары некалькі стагоддзяў таму назад, калі нападалі на Польшчу.

І сапраўды, усюды ваеннае камандаванне адразу ўводзіла польскую мову, абавязвала сялян працаваць у памешчыцкіх гаспадарках па два дні ў тыдзень. Легіянеры, шляхецкія і панскія сынкі беззаконна тапталі беларускую і літоўскую землі, адбіралі ў сялян вопратку, пажыткі, палілі хаты і гумны, білі старых і дзяцей, здзекваліся з жанчын.

З прыходам белапалякаў у Вільнюс актывізаваліся літоўскія і беларускія нацыяналісты, пачалі выпускаць свае газеты, у якіх віталі «Начальніка Польскай Дзяржавы Язэпа Пілсудскага», захліпаліся ад радасці. І хаця адны і другія лічылі былую сталіцу Літоўска-Беларускай рэспублікі сваім горадам, Пілсудскі не намерваўся яе нікому аддаваць...

У Мінску ўсё рабілася для таго, каб наладзіць адпор нахабнаму ворагу, арганізаваць абарону горада. Каля трохсот камуністаў было паслана ў армію. Камуністычная партыя Літвы і Беларусі звярнулася да працоўных рэспублікі з адозваю «Да зброі!». У ёй гаварылася, што Савецкая рэспубліка ў небяспецы, што на долю рабочых і сялян Беларусі і Літвы выпаў вялікі гонар — змагацца з міжнароднымі разбойнікамі і грабежнікамі, што гэтая барацьба не на жыццё, а на смерць.

Сяргей Галавін, ведаючы, што Міцкявічус-Капсукас рана прыходзіць на работу, прыйшоў яшчэ да пачатку работы.

— Вінцас Сімонавіч! Чым усё-такі вытлумачыць, што Польшча асмелілася напасці на Літбел, ведаючы, што Савецкая Расія маладую рэспубліку падтрымае?

— Пачынаючы ваенную авантуру, Пілсудскі хацеў пры дапамозе замежных імперыялістаў задушыць рэвалюцыйны рух у самой Польшчы, — гаварыў Міцкявічус-Капсукас, заглядаючы ў блакнот. — Акрамя таго, на вайну з Саветамі, як зазначыў Ленін, штурхнула старая векавая варожасць шляхты да Расіі. Памятаеш выказванне Леніна: «З Польшчы Версальскі мір стварыў дзяржаву-буфер, які павінен засцерагчы Германію ад сутыкнення з савецкім камунізмам і які Антанта разглядае як зброю супраць бальшавізму».

— Каб супыніць і адкінуць варожыя войскі, патрэбны вялікія намаганні, — разважаў Галавін. — Цікава, што ў гэтым кірунку робіцца?..

Міцкявічус-Капсукас расказаў аб мерапрыемствах Савета абароны ваеннага характару. Праводзілася закупка коней для патрэб Чырвонай Арміі, пастаўка для чырвонаармейцаў абутку, вопраткі, мабілізацыя ў прыфрантавой паласе, рабілася ўзмацненне абароны Мінска, аховы боескладаў.

— А ці праўда, што некаторыя чырвонаармейцы абуты ў лапці?

— Праўда. Што зробіш — беднасць. І запасы харчавання абмежаваны. А ўсё ж будзе наш верх!

Міцкявічус-Капсукас паведаміў, што ў прыфрантавой паласе ствараюцца рэўкомы. Яны арганізоўваюць рэвалюцыйныя атрады, вядуць барацьбу з контррэвалюцыйнымі бандамі, ствараюць загараджальныя атрады, наладжваюць дзелавую сувязь вайсковых і савецкіх органаў улады, а пры неабходнасці звязваюцца і з цэнтрам.

(Заканчэнне на 4-й стар.).

ВІНШУЕМ З ЮБІЛЕЕМ!

ГАЛІНЕ БАРАВІК — 60 ГАДОЎ

1943 год... Беларусь яшчэ стогне пад пятой фашысцкіх вылюдкаў, але ў Маскве, яшчэ раз сцвярджаючы непераможнасць чалавечага духу, адчыніліся дзверы Беларускай карціннай галерэі. Гэта быў цяжкі і складаны час. Ён патрабаваў ад невялічкага калектыву супрацоўнікаў галерэі выключнай энергіі, аператыўнасці.

Менавіта з тых нялёгкіх ваенных дзён я не магу сабе ўявіць Беларускага мастацкага музея без Галіны Абрамаўны Баравік. Яна была з музеем і тады, калі па крупінках збіраліся раскіданыя ледзь не па ўсёй краіне карціны беларускіх мастакоў, і тады, калі ў халодным неасветленым Доме прафсаюзаў у Мінску мы разгарталі першую пасляваенную экспазіцыю.

Памятаю, як хвалявалася Галіна Абрамаўна, калі 23 верасня 1945 года ўпершыню пасля вайны прыйшла ў Мастацкую галерэю экскурсія. І першым экскурсаводам была Галіна Абрамаўна Баравік — старшы навуковы супрацоўнік галерэі.

Колькі цёплых водгукаў, шчырых падзяк сказалі наведвальнікі Беларускага дзяржаўнага мастацкага музея ў адрас Галіны Абрамаўны. Калі б, святкуючы юбілей мастацтвазнаўца, можна было сабраць іх усе, атрымаўся б вялікі том, кожная старонка якога пачыналася б словамі: «Вялікі дзякуй...»

— Вялікі дзякуй за тое, што вы адчынілі нам дзверы ў свет мастацтва, — напісалі б у гэтай кнізе гледачы.

— Вялікі дзякуй за добразычлівую, але патрабавальную крытыку, — напісалі б мастакі.

— Вялікае дзякуй вам, Галіна Абрамаўна, за тое, што вы наш верны таварыш, з якога мы бяром прыклад, на якога раўняемся, — напісалі б мы, супрацоўнікі Беларускага дзяржаўнага мастацкага музея.

П. ГЕРАСІМОВІЧ,
намеснік дырэктара Беларускага мастацкага музея.

МІКОЛУ ТАТУРУ — 50 ГАДОЎ

3 сакавіка споўнілася 50 гадоў пісьменніку Міколу Татуру. З гэтай нагоды праўленне Саюза пісьменнікаў БССР накіравала юбіляру віншавальнае прывітанне, у якім гаворыцца:

«Дарагі Мікола Ігнатавіч!

У дзень Вашага паўвекавога юбілею прыміце ад нас, пісьменнікаў і таварышаў па працы, самыя найсардэчныя вітанні і віншаванні.

Нам прыемна адзначыць, што дзякуючы Вашаму мастацкаму пяру многія творы аўтараў рускай і польскай літаратуры сталі здабыткам нашага чытача на роднай беларускай мове.

Мы ведаем Вас, як народнага мсціўца ў дні Вялікай Айчыннай вайны, як прынцыповага рэдактара мастацкай літаратуры ў пасляваенны час, ведаем сёння як руплівага дырэктара Беларускага аддзялення Літфонду СССР.

Ад душы жадаем Вам, дарагі Мікола Ігнатавіч, моцнага здароўя, бадзёрасці, шчасця, творчай энергіі ў працы».

Рэдакцыя газеты «Літаратура і мастацтва» таксама віншуе юбіляра, жадае яму добрага здароўя і новых творчых поспехаў.

ЦІКАВАЯ СУСТРЭЧА З МУЗЫКАЙ БІЗЭ

Адгучалі апошнія акорды уверцюры. Гляджу ў глядзельную залу, і міжволі ўзнікае пытанне: каторы раз кожны з нас слухае «Кармен»? —дзесяты, дваццаты, пяцідзесяты... «Кармен» — найбольш «ходавы» спектакль, і на афішы кожнага або амаль кожнага опернага тэатра можна сустрэць гэтую назву.

Спектакль «Кармен», чарговы паказ якога адбыўся 27 лютага ў Беларускім дзяржаўным тэатры оперы і балета,—адна з найбольш старых яго пастановак, і, можа, не варта было б пісаць аб ім, калі б не адна дэталь: была цікавая сустрэча з музыкай Бізэ. Я не буду гаварыць тут аб многіх сцэнічных непаладках гэтага спектакля, скажу толькі пра музыку, яго лепшую частку, слухаючы «Кармен» як бы праз «дырыжорскую палачку».

Спектаклем дырыжыраваў нядаўна запрошаны ў Мінск галоўны дырыжор тэатра, заслужаны дзеяч мастацтваў РСФСР і Татарскай АССР К. Ціханаў, які раней працаваў галоўным дырыжорам Свярдлоўскага акадэмічнага тэатра оперы і балета.

Стаць за дырыжорскі пульт і прадырыжыраваць «Кармен» вопытнаму дырыжору не так складана—цяжэй за ўсё знайсці так званы «дырыжорскі ключ».

Змест гэтай оперы разнастайны, як само жыццё. «Кармен» нельга трактаваць толькі як псіхалагічную або лірычную драму. Галоўнае —знайсці ўнутраны пафас вобразаў, у глыбіні саміх характараў знайсці логіку псіхалагічных кантрастаў. Я не магу сцвярджаць, што дырыжор знайшоў гэты самы «дырыжорскі ключ» да «Кармен», для гэтага трэба быць пастаноўшчыкам спектакля, але на асобных дэталях, у прыватнасці, на паказе масавых сцэн варта спыніцца.

Народныя сцэны, жанравыя малюнкі займаюць у оперы вялікае месца, складаюць яе яркі жыццёвы фон, ствараюць абстаноўку, без якой нельга даць развіццё дзеяння ў адзіным захапляючым жыццёвым патоку. Кожная масавая сцэна і карціна оперы мае свой індывідуальны характар, змяшчае ў сабе розныя музычныя вобразы, абумоўленыя зместам і месцам. І патрэбна майстэрства дырыжора, каб шырока і маляўніча паказаць масу: работніц, салдат, кантрабандыстаў і г. д. Хор работніц з І акта «Следим, как струей дымок» вылучаецца з усіх масавых сцэн оперы сваім паэтычным каларытам, вытанчанасцю, нейкай пачуццёвай прыгажосцю. Для стварэння гэтага каларыту дырыжор умела выкарыстоўвае ігру танальных супастаўленняў.

Другі хор работніц, «сцэна сваркі»—поўная супрацьлегласць першаму. Тут усё поўна руху, і рух гэты вызначае ўвесь характар сцэны. Выкарыстоўваючы высокі тэмп хору і падмацоўваючы яго нескладаным аркестравым суправаджэннем, дырыжор дасягае рэальнай карціны сваркі работніц.

У II і III актах жанравыя, бытавыя хоры саступаюць месца дуэтам, трыо, квінтэту і г. д. Усе гэтыя ансамблі дырыжор вельмі арганічна ўплятае ў развіццё драматычнага дзеяння, даводзячы іх у вузлавых момантах да найвышэйшай кульмінацыі (напрыклад, трыо, дуэты Кармен і Хазэ). Некаторыя масавыя сцэны з IV акта оперы раней (у мінулым спектаклі) не ішлі, і дырыжор іх аднавіў, паказаўшы тым самым добрае разуменне задумы Бізэ.

Перш чым даць трагічную развязку ўсёй оперы, давесці да канца і вырашыць канфлікт, Бізэ канцэнтруе ўсё светлае і радаснае ў пачатку IV акта.

К. Ціханаў, карыстаючыся багатымі магчымасцямі музыкі Бізэ, стварае тут залітыя сонцам і дыхаючыя жыццём шырокія палотны. Яркія супастаўленні парывістага руху танца і мяккай задушэўнай мелодыі хору даюць карціну народнага свята, весялосці. Аркестр адыгрывае ў некаторых месцах оперы ролю тлумачальніка драматычнага дзеяння, і тады К. Ціханаў вылучае яго на пярэдні план, але ў большасці выпадкаў ён абмяжоўвае яго рамкамі акампанементу, дакладнага і празрыстага. Медная група аркестра не займае ў оперы значнага месца і рэдка выступае самастойна. Дырыжор К. Ціханаў умела выкарыстоўвае струнную групу і групу драўляных духавых інструментаў. Але калі гэтага патрабуе мастацкая праўда, ён не баіцца вылучыць і медную групу (напрыклад ва ўверцюры, у куплетах Эскамільё, у антракце да IV акта). Але ён умее пазбягаць залішняй гучнасці нават у аркестравых tutti, нідзе ці амаль нідзе не заглушаючы голасу спевакоў. Увага да стройнасці цэлага спалучаецца тут з увагай да дэталяў.

«Кармен» канчаецца трагічнай развязкай, але яна не ўспрымаецца як твор песімістычны. Жыццё ў ім паказана вельмі выпукла, і трагічная развязка асабістай драмы не можа засланіць яе аптымізм, як гэта і задумана кампазітарам Бізэ.

Анатоль ЦЫРКУНОЎ.

РАІЛІСЯ ТВАРЦЫ АДЗЕННЯ

Мяккі, паўпрылягаючы сілуэт і спартыўны крой адзення — такія асноўныя кірункі жаночай і мужчынскай моды, рэкамендаваныя на будучы год спецыялістамі па культуры адзення сямі сацыялістычных краін — членаў Савета эканамічнай узаемадапамогі (СЭВ). Гэтыя кірункі былі абмеркаваны і адобраны на пасяджэннях пастаяннай групы па культуры адзення пастаяннай камісіі СЭВ па лёгкай прамысловасці ў Будапешце.

— Мы зрабілі вельмі карысную работу,— сказала карэспандэнту ТАСС кіраўнік савецкай дэлегацыі, начальнік Галоўшвейпрома міністэрства лёгкай прамысловасці СССР Г. П. Антонава. — На пасяджэннях мы абмяркоўвалі агульныя тэндэнцыі развіцця моды на год-паўтара наперад. Абмеркаванне суправаджалася праглядам калекцый адзення краін — членаў СЭВ. Цікава, што як у савецкай калекцыі, так і ў калекцыях іншых краін пераважалі практычныя мадэлі, прыгодныя для прамысловай вытворчасці.

Звяртае на сябе ўвагу імкненне выкарыстаць народныя матывы. Асабліва ўдала гэта імкненне праявілася ў мадэльераў Балгарыі. Свой асаблівы творчы почырк уласцівы кожнай краіне, якая прымала ўдзел у пасяджэннях рабочай групы.

Мы з задавальненнем канстатавалі, сказала Г. П. Антонава, што ўзровень мадэліравання ва ўсіх краінах — членах СЭВ узрос, і гэтаму садзейнічалі нашы сумесныя сустрэчы і абмеркаванні. Налета будуць модныя тканіны мяккай структуры чорнага, карычневага і тэракотавага колераў. Модны малюнак тканіны — клетка або палоска. У абутку захаваецца тэндэнцыя патаўшчэння абцаса і пашырэння наска.

А. СЯМЁНАЎ,
карэспандэнт ТАСС.

Будапешт.

Куток калекцыянера

СВЕТ У МІНІЯЦЮРАХ

...Вуліца Леніна, 15. Гэты адрас добра вядомы многім мінчанам — аматарам калекцыяніравання. Вось ужо на працягу двух гадоў яны з дня ў дзень прыходзяць сюды, у магазін «Філатэліст», каб даведацца, што тут новага, абмяняцца маркамі, прыдбаць філатэлістычныя выданні.

Тут можна сустрэць артыста і музыканта, пісьменніка і рабочага, вучонага і студэнта — людзей самых розных узростаў і прафесій. І кожны раз загадчыца магазіна Галіна Аляксандраўна Якушына і прадавец Вольга Мікітаўна Кальнік ветліва і гасцінна прымаюць сваіх пастаянных наведвальнікаў. Многіх яны добра ведаюць не толькі ў твар, але і па прозвішчу, ведаюць, хто дзе працуе, чым захапляецца.

У магазіне заўсёды вялікі выбар паштовых мініяцюр, паштовак, альбомаў, глясераў, запалкавых этыкетак, каталогаў, спецыяльнай літаратуры. Аматары могуць тут папоўніць свае калекцыі і памятнымі медалямі, сувенірнымі значкамі. Дастаткова сказаць, што ў магазіне толькі па пастаянным абанеменце і па падпісцы атрымліваюць маркі каля 500 чалавек. Тут часта бываюць калекцыянеры з Масквы і Ленінграда, Кіева і Рыгі, Вільнюса і Таліна, а таксама з многіх іншых гарадоў краіны.

Ля прылаўка магазіна я пазнаёміўся з былым артыстам аркестра Мінскага цырка, цяпер пенсіянерам, Германам Мікалаевічам Бартэнам. Вось ужо сорак гадоў ён калекцыяніруе маркі. У яго альбомах сабраны паштовыя мініяцюры ад першых гадоў Савецкай улады да нашых дзён.

— Па іх, — гаворыць Герман Мікалаевіч, — можна прасачыць усю паўвекавую гісторыю нашай Радзімы. Маркі расказваюць аб гістарычных падзеях Вялікага Кастрычніка, аб жыцці і дзейнасці Уладзіміра Ільіча Леніна і яго паплечнікаў, аб поспехах навукі і тэхнікі, літаратуры і мастацтва. Маркі, калі хочаце, маюць вялікую пазнавальную каштоўнасць...

І гэта так. За нямногія гадзіны, што я правёў у магазіне, я з вялікай карысцю для сябе прагледзеў тэматычныя калекцыі, якія зараз ёсць у продажы. Філатэлісты могуць набыць тут такія калекцыі, як «У. І. Ленін», «Кастрычнік у марках», «Масква—сталіца СССР», «Да зорак», «Багацце нашай Радзімы», а таксама серыі марак, прысвечаныя КПСС, камсамолу, Савецкай Арміі, юбілейным датам, знамянальным падзеям з жыцця краіны.

Асаблівую цікавасць калекцыянераў выклікае серыя з дзесяці шматкаляровых марак «Рускі музей». У яе ўваходзяць маляўнічыя рэпрадукцыі з карцін такіх вядомых мастакоў, як В. Брулоў, В. Васняцоў, А. Венецыянаў, І. Левітан, А. Дайнека, Б. Кустодзіеў і інш.

Вабяць сваімі фарбамі, дакладнай гравіроўкай, разнастайнасцю форм маркі Польскай Народнай Рэспублікі, ГДР, Чэхаславакіі, арабскіх і іншых краін. Павышаным попытам карыстаюцца паштовыя мініяцюры Венгрыі, Румыніі, Манголіі. Іх пытаюць кожны дзень, але не заўсёды работнікі магазіна могуць прапанаваць іх сваім кліентам: Цэнтральнае філатэлістычнае агенцтва не задавальняе гэты попыт.

Розныя густы і патрабаванні ў філатэлістаў, але ўсіх іх аб'ядноўвае адно — любоў да філатэліі — цудоўнай гісторыі свету ў маленькіх паштовых малюнках.

Іван СУЧКОЎ.

ЗІМА 1969 года.

Фотаэцюд Р. КАДЗЕТА.

СУСТРЭЧЫ ПАКАЛЕННЯЎ

Ісак Яўсеевіч Лявоненка больш паўвеку аддаў ленінскай партыі, служэнню яе вялікай справе. На грудзях у старога ветэрана ззяе ордэн Леніна.

Цяпер Ісак Яўсеевіч на пенсіі, але яшчэ часта сустракаецца з аршанцамі на Ленінскіх чытаннях, дыспутах, злётах, вечарах, гутарках «За круглым сталом». Ахвотна ўдзельнічаюць у гэтых мерапрыемствах і такія паважаныя ў горадзе людзі, як былы крамлёўскі курсант Р. Шчарбінскі, былы машыніст легендарнага крэйсера «Вараг» А. Сапяжынскі, падпалкоўнік у адстаўцы Я. Крашаніннікаў, былы камандзір групы разведкі К. Дудчанка і іншыя.

ВЕЧАР БЕЛАРУСКАЙ МУЗЫКІ

У канферэнц-зале Маладзечанскай цэнтральнай бібліятэкі імя Н. К. Крупскай адбыўся вечар беларускай музыкі. Выкладчыкі мясцовага музычнага вучылішча расказалі аб развіцці нацыянальнага музычнага мастацтва, пазнаёмілі прысутных з новымі музычнымі творамі беларускіх кампазітараў.

АД П'ЕСЫ ДА ФІЛЬМА

Расказваюць кінарэжысёры заслужаныя дзеячы мастацтва РСФСР Аляксандр АЛАЎ і Уладзімір НАВУМАЎ

Вядомыя савецкія кінарэжысёры А. Алаў і У. Навумаў — аўтары шырока папулярных фільмаў «Трывожная маладосць», «Павел Карчагін», «Вецер», «Мір уваходзячаму» — зараз заняты экранізацыяй п'есы Міхаіла Булгакава «Бег». Адказваючы на пытанні карэспандэнта АДН, яны расказваюць аб сваёй новай рабоце.

— Чаму вы звярнуліся да экранізацыі п'есы М. Булгакава «Бег»? Якія ідэйна-мастацкія асаблівасці гэтага твора выклікалі ў вас жаданне перакласці яго на мову кінематографа?

УЛАДЗІМІР НАВУМАЎ: На наш погляд, для кінематографа правамерны зварот да тых твораў літаратуры, якія нясуць не толькі незабыўны адбітак свайго часу, але і выходзяць за яго рамкі, змяшчаюць у сабе ідэі і праблемы, якія не страцілі актуальнасці і сёння. «Бег»—твор шматпластовы, сэнс яго не ўкладваецца ў адназначныя формы. І ўсё ж пры дзівоснай разнастайнасці сэнсавых адценняў, глыбокіх маральных калізій дамініруе адна галоўная і вельмі сучасная тэма—Радзіма, чалавек, яго лёс.

АЛЯКСАНДР АЛАЎ: Наўрад ці ўяўляла б п'еса такую цікавасць, калі б гаворка ў ёй ішла, так сказаць, пра біялагічнае пачуццё радзімы, пра людзей, якія выкінуты сілай падзей за межы сваёй краіны і адчуваюць хваравіты смутак па зямлі, дзе нарадзіліся і выраслі. П'еса дае магчымасць разгледзець праблему ўзаемасувязі чалавека і народа ў больш складаных аспектах—сацыяльных, класавых. Яна ставіць тэму расплаты чалавека за злачынствы перад народам, маральнага суда над самім сабой.

Грунтуючыся на іншых творах драматурга, матэрыялах і замалёўках, якія мы маем, пастараемся развіць таксама тэму рэвалюцыі і інтэлігенцыі.

УЛАДЗІМІР НАВУМАЎ: Для ўзнаўлення вобраза эпохі, шырокага гістарычнага фону падзей мы значна рассоўваем рамкі п'есы, уводзім новыя сцэны, якія ўзніклі на аснове іншых твораў Булгакава. У прыватнасці, у оперным лібрэта «Чорнае мора», якое належыць пяру Булгакава, мы знайшлі замалёўкі, звязаныя з Міхаілам Васільевічам Фрунзе. Мы выкарысталі таксама асобныя матывы з п'есы «Дні Турбіных» і рамана «Белая гвардыя».

— Якія праблемы ставіць пераклад на экран тэатральнай п'есы з яе спецыфічнай умоўнасцю?

АЛЯКСАНДР АЛАЎ: На першы погляд можа здацца, што пераклад тэатральнай п'есы на мову кіно — справа лёгкая, бо ў абодвух выпадках рэч пабудавана па агульных законах драматургіі. Але першыя ж сустрэчы з такога роду работай пераканалі нас, што гэта, бадай, найбольш працаёмкая форма экранізацыі. Законы кіно ўступаюць у супярэчнасць з законамі сцэны. Там умоўнасць сцэнічнай каробкі дыктуе неабходнасць звядзення дзеяння ў часовыя вузлы і прасторавыя рамкі. Кінематограф жа, наадварот, патрабуе пашырэння гэтых рамак, дзеянне як бы просіцца назад у жыццё, на прастору, у рэальную атмасферу падзей, цягне за сабой суседнія падзеі, для якіх проста няма месца на падмостках. Перад намі стаіць задача не толькі наглядна арганізаваць асяроддзе, прыроду, пейзаж, але і надаць ім драматургічнае значэнне, зрабіць спробу ператварыць іх у элементы сюжэтнага дзеяння. Пейзаж—гэта не проста фон для падзей, а вобраз роднай прыроды, які ўваходзіць у сэрца.

УЛАДЗІМІР НАВУМАЎ: Працуючы над экранізацыямі літаратурных твораў — «Як гартавалася сталь» Мікалая Астроўскага, «Старая крэпасць» Уладзіміра Бляева — мы сталі перад неабходнасцю знайсці пластычную адпаведнасць слову. Там вобраз узнікае з апавядання, апісання, музыкі слова, графікі фразы. Калі на экран пераносіць усё літаральна, кіруючыся толькі ўчынкамі і дзеяннямі герояў, — узнікаюць вельмі вялікія страты, выключаецца эмацыянальнае ўздзеянне літаратурных сродкаў. Напрыклад, Астроўскі піша аб смерці аднаго з герояў—«ён ступіў насустрач болю». Пакажыце на экране чалавека, які ступіў наперад—і вы не атрымаеце ніякага эфекту. Значыць, трэба знайсці іншае рашэнне гэтай сцэны, адэкватнае літаратурнаму. Узнікае парадокс: каб быць верным аўтару, трэба яму здрадзіць, у той жа час не адмаўляючыся ад яго ўнутрана, захоўваючы дух і асаблівы, калі можна так сказаць, «пах» эпізоду.

У п'есе іншае—тут дыялог і ўзаемаадносіны людзей разлічаны на ўмоўнае ўспрыняцце тэатральнага відовішча. І яно не толькі ў замкнутасці сцэны. Сам характар тэатральнага відовішча дапускае доўгія маналогі, што зусім выключана ў кіно, дзе яны будуць стамляць. Але зусім адмовіцца ад іх—значыць страціць адчуванне аўтара. Такія складанасці на кожным кроку, і, пераадольваючы іх, мы спрабуем ажыццявіць сплаў п'есы і кінематографа.

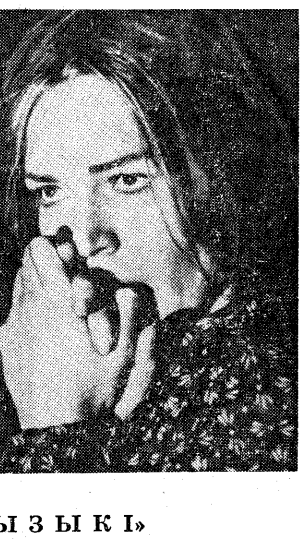
АЛЯКСАНДР АЛАЎ: Практычна мы маем толькі дыялогі паміж людзьмі і на іх аснове павінны прывесці ў рух увесь складаны ансамбль інструментаў сучаснага кінематографа. Нельга забываць аб дынамічнасці кіно частай змене месцаў дзеяння. Дарэчы, адчуванне руху, бегу, вялікай прасторы і імклівага спынення гэтага бегу ля марскога ўзбярэжжа, дзе далей рускай зямлі для ўцекачоў няма,— вельмі «кладзецца» на экран! Стварае чыста кінематаграфічнае дынамічнае напружанне.

У той жа час мы захаваем кампазіцыйны лад п'есы, спецыфіку аўтарскага падыходу да матэрыялу, як да асобных фрэсак, што выклікаецца не толькі ўмоўнасцю п'есы, але і ляжыць у глыбіні сэнсу твора. Такім чынам, чатыры вялікія фрэскі—Таўрыя, Сімферопаль, Канстанцінопаль, Парыж — кожная з іх са сваім рэзкім перапляценнем лёсу герояў яшчэ больш узмацніцца сродкамі кіно.

Стыль нашага фільма—гранічна рэалістычны. Мы хочам здымаць у месцах, дзе адбываліся падзеі.

Сакавіцкі ЭКРАН

«ВІРЫНЕЯ»

Гэту карціну паставіў рэжысёр Уладзімір Фецін на кінастудыі «Ленфільм» па матывах твораў Лідзіі Сейфулінай. У ролі Вірынеі здымалася Людміла Чурсіна.

— У рабоце над вобразам Вірынеі, — расказвае кінаактрыса, — мне памог вопыт работы ў «Данской аповесці», дзе я іграла маладую казачку Дар'ю. У яе, як і ў маёй новай гераіні, даволі няскладна і трагічна склалася жыццё, каханне. Яна таксама натура няўрымслівая, разгульная.

У іншых ролях здымаліся Анатолій Папанаў (Магара), Вячаслаў Шалевіч (інжынер), Яўгеній Лявонаў (Міхайла), Алег Барысаў (Васіль) і інш.

«СТУПЕНЬ РЫЗЫКІ»

Так называецца новая мастацкая кінастужка, знятая маладым рэжысёрам Ільём Авербахам на кінастудыі «Ленфільм» па аповесці «Думкі і сэрца» лаўрэата Ленінскай прэміі, выдатнага савецкага хірурга М. Амосава.

Фільм ствараўся як «запіскі хірурга», у ім прасочаны некалькі дзён з жыцця буйнога хірурга, яго думкі і пачуцці. Думка або сэрца, рухі розуму або пачуцця кіруюць намі? Гэтае цэнтральнае пытанне вырашае фільм.

Галоўныя ролі выконваюць: Сядоў — Барыс Ліванаў, Саша — Інакенцій Смактуноўскі, Жэня — Ала Дзямідава.

«КАРЫНЭ»

Гэта каляровая шырокаэкранная музычная кінакамедыя пастаўлена рэжысёрам Арменам Манаранам на студыі «Арменфільм» па аднайменнай аперэце кампазітара Цігрна Чухаджана.

У ролі Карынэ выступае непрафесіянальная актрыса Лідзія Аруцюнян.

Вакальныя партыі выконваюць вядомыя вакалісты Гаар Гаспаран, Давід Пагасян і іншыя.

У сакавіку на экраны рэспублікі выпускаюцца таксама новыя мастацкія кінафільмы «Мужчынская размова» (кінастудыя імя М. Горкага), «Коннікі рэвалюцыі» (кінастудыя «Узбекфільм»), «Браты Сараян» (кінастудыя «Арменфільм»), «Уцякач з «Янтарнага» (кінастудыя імя Даўжэнкі).

З зарубежных кінастужак гледачы змогуць прагледзець «Хлопцы з плошчы» (Венгрыя), «Гібель Аляксандра Вялікага» (ААР), «Лілейская гара» (Югаславія), «Катастрофа на Чорнай гары» (Румынія), «Каханне ў Кашміры» (Індыя), «Завод рабоў» (Японія).

Пытанням літаратуры і мастацтва прысвечаны новыя хранікальна-дакументальныя кінафільмы «Пушкінскае свята паэзіі», «Тургенеў», «Буравеснік», «Рытмы рэвалюцыі», «Рускі музей», «Ноўгарад — Феафан Грэк», «Ода», «Матывы», «Ваенны музыкі аркестр», «Рукі залатыя».

Беларускія дакументалісты перадаюць на суд гледачоў новыя кінафільмы «Нас вадзіла маладосць» (аб слаўных справах камсамоліі Беларусі) і «Летапіс» (аб рэспубліканскай выстаўцы дзіцячага малюнка).

ТЭЛЕБАЧАННЕ

4 сакавіка

Першая праграма. 10-00 — тэлевізійныя навіны (М). 10.15 — Ф. Гілрэй. «Хто выратуе хлопца?» Тэлевізійны спектакль (М). 16.55 — праграма перадач. 17-00 — тэлевізійныя навіны (М). 17-15 — насустрач выбарам у мясцовыя Саветы БССР. «Давер'е». Тэленарыс пра токара завода імя Кастрычніцкай рэвалюцыі В. Пруса. 17-35—для дашкольнікаў і малодшых школьнікаў. «Як самому зрабіць цацкі». 18-05 — «Панарама навін». 18-30 — ленінскі ўніверсітэт мільёнаў. Палітэканомія сацыялізма. У. І. Ленін. «Дзяржава і рэвалюцыя». Перадача 1-я (М). 19-00 — чэмпіянат свету па фігурнаму катанню. (У запісе) (М). 20.00 — «Акцёры і ролі». Заслужаны артыст БССР П. А. Пекур. 20.45 — «Дзядзечкаў сон». Мастацкі фільм. 22-15 — «Аўтамабіль, пешаход, вуліца». Выступленне намесніка начальніка Дзяржаўтаінспекцыі ўпраўлення міліцыі МУС БССР В. І. Сасіма. 22-30— «Хроніка музычнага жыцця рэспублікі. Год 1948-ы». 23-15— «Навіны, каментарыі». Праграма перадач. 23-30 — музычная фільматэка. «Артысты польскага балета». Фільм-канцэрт.

Другая праграма. 17.15 — для дашкольнікаў і малодшых школьнікаў. «Займальная азбука» (М). 17-45 — «Фотаапарат расказвае». Перадача для фотааматараў (М). 18.30 — наш кінаглобус. «Дні і ночы Лаоса». Дакументальны фільм. 19-00 — экран — завочнікам. «Тэхналогія металаў». 19-30 — экран— завочнікам. Палітычная эканомія. «Выдаткі вытворчасці і сістэма кошту ў сацыялістычным грамадстве». Лекцыя кандыдата эканамічных навук К. А. Быкава. 20-00 — «На дне». Спектакль акадэмічнага тэатра драмы імя М. Горкага. Перадача з г. Горкага. У антрактах — тэлевізійныя навіны (М).

5 сакавіка

Першая праграма. 9.10 — тэлебачанне — школе. Заалогія. 7-ы клас «Атрады ластаногіх і кітападобных». 14.55 — праграма перадач. 15-00 — школьная фільматэка. «Пётр І». Мастацкі фільм. 1-я серыя. 16-50 — тэлевізійныя навіны (М). 17-00 — для школьнікаў. «М. Маркін». Тэленарыс (М). 17-30 — «Здароўе». Тэлевізійны часопіс. 18-10 — «Панарама навін». 18-35 — «Сельскі веснік». Аб гатоўнасці калгасаў і саўгасаў рэспублікі да веснавой сяўбы. 19-00—«Беларускія гумарэскі». Музычная праграма. Трансляцыя на Інтэрбачанне. 19-45 — тэлевізійны тэатр мініяцюр. «Кароткія гісторыі» (М). 20-30— «Час». Інфармацыйная праграма (М). 21.15 — «Вартавыя сталёвых магістралей». Перадача прысвячаецца 50-годдзю транспартнай міліцыі МУС БССР. 22-15 — «Верны робат». Тэлевізійны спектакль. 23.35 — музычная фільматэка. М. Тарывердзіеў. Вакальны цыкл на вершы У. Маякоўскага.

Другая праграма. 17-30 — у эфіры—«Маладосць» (М). 18-30 — «Аснова ўсіх асноў». Тэленарыс (М). 19.00 — экран кароткаметражнага фільма. «Жараб'я». 19-40 — «Фабрыка манекенаў». Публіцыстычны фільм. 20-15 — экран — завочнікам. Марксісцка-ленінская філасофія. «Тэорыя адлюстравання. Дыялектычны шлях пазнання аб'ектыўнай рэальнасці». Лекцыя доктара філасофскіх навук Р. А. Левіна. 20-45 — для студэнтаў вну. «Фізіка». 21-15 — «Доктар Вера». Мастацкі фільм (М). 22.45 — «Старонкі музычнага календара». Л. Дэліб. Балет «Капелія» (М). 23-15 — «Навіны, каментарыі». Праграма перадач.

6 сакавіка

Першая праграма. 10-00 — тэлевізійныя навіны (М). 10.15 — для дзяцей. «Цуды прыроды» (М). 10-30 — опера М. Гелера «Бабін бунт». Тэлевізійны спектакль (М). 11-30 — для школьнікаў. «Конкурс пяці мільёнаў». Перадача з Польшчы. 14.55 — праграма перадач. 15-00 — школьная фільматэка. «Пётр І» Мастацкі фільм. 2-я серыя. 17-00 — тэлевізійныя навіны (М). 17.15 — для школьнікаў. «Вялікія фізікі свету». Генрых Герц. 17-45 — «Па ленінскіх запаветах. Плюс электрыфікацыя». Аб развіцці энергетыкі Беларусі. 18-20 — «Панарама навін». 18-45 — праграма каляровага тэлебачання. «Сёстры». Мастацкі фільм (М). 20-30 — «Час». Інфармацыйная праграма (М). 21.15 — «20 з гакам». Фільм-канцэрт з удзелам Ю. Цімашэнкі і Я. Бярэзіна. 22-15 — рашэнні кастрычніцкага Пленума ЦК КПСС і лістападаўскага пленума ЦК КПБ — у жыццё. «Навуковую арганізацыю працы — у вёску». 22-35—«Вясна і мода». Аб новым напрамку моды «Вясна-69». 23-10—за фасадам «свабоднага свету». «Рэваншызм пад новай маскай». Гутарка каментатара М. Елісеева. 23.30 — музычная фільматэка. «Вясёлыя рыбаловы». Фільм-аперэта.

Міністэрства культуры БССР глыбока смуткуе з прычыны смерці заслужанага артыста Беларускай ССР Аркадзьева Аркадзя Станіслававіча і выказвае спачуванне сям'і і блізкім нябожчыка.

Праўленне Саюза пісьменнікаў БССР выказвае глыбокае спачуванне пісьменніку Новікаву Івану Рыгоравічу ў сувязі з напаткаўшым яго горам — смерцю маці.

Калектыў Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР выказвае глыбокае спачуванне загадчыку сектара выяўленчага мастацтва Л. Н. Дробаву ў сувязі з напаткаўшым яго горам—смерцю маці.

ГРОЗНЫ ДЗЕВЯТНАЦЦАТЫ

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.)

Акрамя ваенных мерапрыемстваў, Савет абароны прыняў захады да падняцця рэвалюцыйнай дысцыпліны ў тыле. Савет абароны арганізаваў асобы ахоўны атрад забяспечання тылу, звярнуў увагу на паляпшэнне работы аддзела ваенных загатовак, на стварэнне санітарных курсаў, арганізацыі барацьбы з дэзерцірствам, бандытызмам, спекуляцыяй, на ўзмацненне работы сярод чыгуначнікаў.

Шмат увагі Савет абароны, партыйныя і савецкія арганізацыі ўдзялялі барацьбе з контррэвалюцыяй, якая падняла галаву. Дзейнічалі агенты польскай разведкі, служкі рэлігійных культаў, асабліва ксяндзы, эсэры, меншавікі, бундаўцы, нацыяналісты, а таксама буржуазія, памешчыкі і кулакі. Усе яны ўзмацнілі падрыўную работу, распаўсюджвалі правакацыйныя чуткі, арганізоўвалі антысавецкія выступленні, спекулявалі хлебам і соллю.

— І былі спробы ўзброенных выступленняў?—спытаў Галавін.

— На жаль, былі контррэвалюцыйныя паўстанні і выступленні бела-зялёных банд,— сцвердзіў Міцкявічус-Капсукас.—Але ўсе яны разгромлены.

— А вы не знаходзіце, што скасаванне Надзвычайных камісій па барацьбе з контррэвалюцыяй, сабатажам і спекуляцыяй садзейнічала хутчэйшаму захопу белапалякамі Вільнюса?—асмеліўся спытаць Галавін.

— Гэта наша памылка,—адказаў Міцкявічус-Капсукас.—Контррэвалюцыя па ўсёй рэспубліцы вяла лютую барацьбу, наладжвала змовы, імкнулася ўсадзіць нож у спіну пралетарскай рэвалюцыі. А мы, як у цэнтры, так і на месцах, былі часам паблажлівыя. Мы ўлічылі гэтую памылку. Асобныя аддзелы рэспублікі пераўтвораны ў Надзвычайныя камісіі, якім даручана кіравацца інструкцыяй Усерасійскай Надзвычайнай Камісіі. Актыўную работу ў Надзвычайнай Камісіі Літбела праводзіць Апанскі. Прыроджаны чэкіст. Ён хутка павінен прыйсці, вы можаце з ім пагаварыць.

Апанскі сапраўды скора прыйшоў.

— Пазнаёмцеся, Апанскі,—сказаў Міцкявічус-Капсукас,—з Галавіным, карэспандэнтам «Праўды».

Апанскі кінуў дапытлівы позірк на Міцкявічуса-Капсукаса—ці можна дакладваць.

— Я вас слухаю,—разгадаў яго думку Міцкявічус-Капсукас.—Карэспандэнту «Праўды» цікава будзе паслухаць аб рабоце Надзвычайнай Камісіі. Сядайце!

— Дзякуй!—Апанскі сеў і пачаў дакладваць.—Па-першае, імперыялісты Антанты ў мэтах аказання дапамогі белапалякам вырашылі перакінуць з Францыі ў Польшчу армію генерала Галера. Яна складаецца з палякаў, якія знаходзіліся ў гады імперыялістычнай вайны ў радах французскіх узброеных сіл.

— І многа іх?

— Шэсць дывізій.

— Ого!

— Па-другое, так званая рада БНР збіраецца паслаць да генеральнага камісара ўсходніх зямель Асмалоўскага дэлегацыю на чале з Радштэйнам-Гулевічам-Бароўскім, якога нацыяналісты называюць «камандуючым беларускім гусарскім палком». Радштэйн павінен заявіць, што «воіны-беларусы гараць жаданнем аддаць сваё жыццё ў барацьбе супраць Саветаў і прасіць аказаць ім дапамогу матэрыяльную і зброяй». А на самай справе беларускія нацыяналісты ніякіх узброеных сіл не маюць, за выключэннем бандыцкага атрада Булак-Булаховіча.

— От шарлатаны!—абурaўся Міцкявічус-Капсукас.

— Па-трэцяе, Пілсудскі рыхтуе кандыдатам на пасаду старшыні Беларускага ўрада Булак-Булаховіча.

— Для выгляду. А на самай справе Начальнік Польскай Дзяржавы Пілсудскі мяркуе праглынуць Беларусь,—прамовіў Міцкявічус-Капсукас.

— Задушацца!—уставіў Галавін.

— Па-чацвёртае, адносна «дзейнасці» Барыса Савінкава ў Беларусі. Не падабаецца мне яго прадстаўнік капітан Стракапытаў, загадчык гаспадарчай часткай 68-га палка, які расквартараваны ў Бабруйску. — Апанскі паглядзеў на Галавіна і дадаў: — Не трэба гэтага запісваць.

— Значыць, вы не зусім упэўнены ў тым, аб чым гаворыце,— падкалоў Міцкявічус-Капсукас.—Можа, дарэмна падазраеце?

— Ручаюся галавою, Стракапытаў каламуціць ваду, дробныя банды Галака, Мельнікава, Башлакова і іншых—справа рук Савінкава,— горача гаварыў Апанскі.—Быць не можа, каб я яго не злавіў.

— Жадаю ўдачы, — устаў Міцкявічус-Капсукас.

Апанскі хацеў ісці.

— Пачакайце,—затрымаў яго Міцкявічус-Капсукас.—Вы робіце важную для рэвалюцыі справу, выкрываючы гнёзды контррэвалюцыі. Трэба толькі ўмець іх абясшкоджваць.

— Пастараемся. Для гэтага не пашкадуем жыцця!

— Веру —паціснуў руку Міцкявічус-Капсукас.

— Таварыш Апанскі!—звярнуўся Галавін. —Мяне зацікавіла фігура Булак-Булаховіча. Ці не маглі б вы пазнаёміць мяне з матэрыяламі аб яго бандыцкай дзейнасці?

— Заходзьце, ад вас няма ніякіх сакрэтаў. —Апанскі развітаўся і пайшоў.

— Чалавек вялікай адвагі і выключнай кемлівасці,—вымавіў Міцкявічус-Капсукас.—Варты вучань Фелікса Эдмундавіча!

— Дзякуй за гутарку,— устаў Галавін.

Ён развітаўся і выйшаў.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, В. М. АЛАДАЎ, А. Ц. БАЖКО (намеснік галоўнага рэдактара), Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОЎ, Р. С. БЯРОЗКІН, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРАЛЮБАЎ, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗЛОЎСКІ, П. М. МАКАЛЬ, У. Л. МЕХАЎ (адказны сакратар), Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОЎ, Ю. М. ЧУРКО, Р. Р. ШЫРМА.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўторак і пятніцу.

НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОНЫ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі—3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара—3-25-25, адказнага сакратара—3-44-04, аддзела літаратуры—3-21-53, аддзела тэатра, кіно і музыкі—3-24-62, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі—3-24-62, аддзела публіцыстыкі—3-22-04, аддзела культуры — 3-22-04, аддзела інфармацыі—3-44-04, выдавецтва — 6-25-19, бухгалтэрыі — 6-25-87.

«Литература и искусство»—орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР, Минск.

Індэкс 63856. Друкарня выдавецтва «Звязда». АТ 06706